

თეზრი გიორგი

თეზრი გიორგი
საქართველოს
საქართველოს
საქართველოს

პარიზი
ავგუსტო-სექტემბერი 1931 წელი
№ 43-44
ქართველ პატრიოტთა ორგანო
Journal de l'Organisation des Patriotes Géorgiens «THETHRI GUIORGUL»
Rédaction : THETHRI GUIORGUL, 11, Porte Champerret, Paris XVII
რედაქტორი მ. წერეთელი.
Paris
Août-Septembre 1931
No 43-44

თ. გ.-ის რედაქცია მუშაობით აცხადებს, რომ გარდა-
ცვლენ პარიზში:
თ-დი **ინგო დადუშელიანის ასული**
ინგო ე. თაყაიშვილის მუშა
თ-დი **სიმონ წაბათელი**, დასავლეთი საქართველოს
თავდაზნაურობის წინამძღოლი.

სტამბოლში:
პეტრო სუკულაძე, ცნობილი პუბლიცისტი და
პოლიტიკური მოღვაწე.

ნიცცაში:
პროკოპი აბულაძე, თბილისის სამხედრო სას-
წავლებლის ყოფილი მოწაფე, ახალგაზრდა მგოსანი, ემიგრანტ
მხედართა ორგანოს „მხედრის“ ყოფილი რედაქტორი.

ინგლისის სოციალისტური პარტიის დამაარსებელი.

თავითგანვე ცხადი იყო, თუ რა ბოლო მოჰყვებოდა სო-
ციალისტური პარტიის მიერ ინგლისის სახელმწიფოს საჭე-
თხელ-პყრობას.

ჩვენც დავსწერეთ: „მაკდონალდის მმართველობა ინგლი-
სის სოციალისტური პარტიისათვის სამარცხვინო დამარცხე-
ბით (ა ინგლისის ხალხისათვის კი დიდი ხარალით გათავდება.
რაც შეეხება კერძოდ ჩვენ, ქართულ ინტერესებს, ინგლისის
სოციალისტური მთავრობა საქართველოს ვენების მეტს არას
მოუტანს, ვინაიდან იგი სცნობს ბოლშევიკურ რუსეთს, რი-
თაც კომუნისტებს განამარცხებს და განამტკიცებს“.

ჩვენი წინაწარმეტყველება სიტყვა-სიტყვით აღსრულდა.
აქ კი ერთ კითხვას მივცემთ მენშევიკებს: ყველას რომ არწმუ-
ნებდით, რაღა ინგლისის ხელის-უღლება სოციალისტურმა
პარტიამ ჩაიგდო ხელში, საქართველოს უმძველად ეშველება,
სადა ეს შევლა? ასეთ ყალბ იმედებს რომ აძლევდით ქართულ
სახოგადობას, ესეც თქვენი ჩვეულებრივი ტაქტიკა იყო თუ
თქვენი პოლიტიკური უსუსურობა და სიბეცე, რაც ყოველ
უტოპისტს ახასიათებს?

ინგლისის მაგალითი ევროპისათვის და ჩვენთვისაც უდი-
დესი გაკვეთილია, თუ კი ამ მხრივ ჩვენ, ქართველებს გაკვეთი-
ლები კიდევ გაპირდება.

ინგლისის ერმა სოციალისტურ პარტიას სახელმწიფოს ბე-
დი დიდი ხნით მიანდა, რათა საქმით გამოეცადა, თუ მას ხალ-
ხისათვის მართლა შეეძლო რაიმე სარგებლობის მოტანა. შედე-
გი ამ გრანდიოზული ექსპერიმენტის კატასტროფული იყო:
უმუშავართა რიცხვი გაორგუდა; სოციალისტური მთავრობის
უგუნურმა გამგებლობამ ინგლისის უმინანები სასეხებით მოშა-
ლა; ვერავითარი შეთანხმების გზა მთავრობამ ინდოეთთან ვერ
გამონახა და მისი საუკეთესო შვილი ამოკლიტა და ციხეებში
ამოახრჩო. ეგვიპტელ ხალხს დაპირებული თავისუფლების მა-
გიერ სისხლის ღვარი აღინა; პარტიათა შორის ანტაგონიზმი
გამწვავა; და რაც უფრო მეტად კულტურის კაცობრიობი-
სათვის, — ბოლშევიზმის განმტკიცებას ყოველნაირად ხელი
შეუწყო.

ჩვენმა მენშევიკებმა სამი წელიწადი მონადომეს საქარ-
თველოს დაღუპვას და მისი მტრის ხელში ჩაგდებას. მაკდონალ-
დის მთავრობისათვის ორი წელიწადი საკმარისი გამოდგა, რომ
ინგლისის სახელმწიფოებრივი ორგანიზმი მოეშალა და დაეს-
ნეულებოდა.

დღეს გაბათილებულმა და დამარცხებულმა ინგლისის
სოციალისტურმა პარტიამ თვით ალიარა თავისი სრული უძლე-
რება და დასახმარებლად მოწინააღმდეგე მემარჯვენე პარტიის
მიმართა.

მაგრამ ინგლისის სოციალისტური პარტიის უდიდესი მა-
რცხი ის არის, რომ მისი მმართველობის უვარგისობამ გამოი-
წვია თვით პარტიის შინაგანი განხეთქილება, რასან მთავარ
ლიდერთა პარტიითგან გამოირცხვა მოჰყვა.

ჩვენ, ქართველები განსაკუთრებით უნდა ჩაეუფიქნეთ ამ
მოვლენას და ერთხელ და საბოლოოდ დაერწმუნდეთ, რომ, სა-
დაც არ უნდა იყოს, პარტია საქართველოში თუ დიდ და
მლიერ ინგლისში, ყველგან და ყოველთვის, აუცილებლად და
ფატალურად სოციალისტთა მიერ მართვა-გამგებლობა ქვეყ-
ნისა ეროვნული კატასტროფით თავდება.

მენშევიკის ფსიქოლოგია.

როგორც ყოველ ადამიანს, ყოველ სოციალურ ორგანიზ-
მსაც საკუთარი ფსიქოლოგია ახასიათებს, ესევე იქმის პოლიტ.
პარტიებზედაც. ჩვენ მენშევიკურ პარტიასაც თავისი ფსიქო-
ლოგია აქვს. ეს ფსიქოლოგია სასეხებით მარტივია. კვინ ბ-ვისენ-
კია მენშევიკური ფსიქოლოგიისა ხელის-უღლების წყურვი-
ლია. ამ წყურვილის მოსაკლავად მენშევიკებმა ჩაიდინეს დასნა-
დიან ყოველგვარ ბოროტებას. მათ სურდათ ბატონობა რუსე-
თის იმპერიაში. ეს მიზანი კი მოიხიზნა ჩვენი ქვეყნის მსხვერ-
პლად გადაებას და ამიტომაც იყო, რომ მენშევიკები არასცნო-
ბდენ საქართველს ისტორიულ და ტერიტორიალურ უფლე-
ბებს და მის სახელმწიფოებრივ არსებობას. მაგრამ კოჭი აღწუ-
სეს და რუსეთის იმპერატორების ტახტზედ ლანჩხუთელი ამ-
ხანავი ქორდანას მაგიერ გორელი „პრიეტნიკის“ შვილმა ამ-
ხანავმა სოსომ მოიკალათა. — ანაირად მენშევიკებს დიდი
რუსეთის მაგიერ პარტია საქართველო-სა შერჩათ ხელში. ნათ-
ქვამია: „სულ არაბობას ცალ უღლი ხარ სჯობილი“ და მენ-
შევიკების ბელადებმაც ბრძნულად იფიქრეს: თუ რუსეთი დე-
კარგეთ, საქართველოს მინისტრობა მიიწვ გავიკრათო, ხოლო
ვინაიდან ამ მიზნისათვის საქართველოს დამოუკიდებლობა
აუცილებელი იყო, მათაც თავისი პარტიული ფარა, რომელ-
საც 30 წლის განმავლობაში საქართველოს დამოუკიდებლობ-
ის წინააღმდეგ აბღაღებდნენ, ხელს დამოუკიდებლობისათვის
აბღაღებდნენ. ჩაიგდეს რა ხელში საქართველოა გაბოლშევიკებულ
რუსის ჯარის დაშლისწყალობით, მენშევიკების მთავარი ზრუნვა
ქვეყნის საკეთილდღეოდ და დასაცავად კი არ იყო მიმართული,
არამედ ბოროტებების და თანამდებობების გასანაწილებლად.
იერარქიულმა გადარჩევამ. რაც სოციალურ-კანონია, ადგილე-
ბის განაწილების დროს მენშევიკთა შორის თავი უძლიერესად
იჩინა. ვილა დაგიდევდა იმ ამხანაგობის და თანასწორობის
პრინციპებს, რომელსედა ვითომცდა დამყარებული იყო მენ-
შევიკების პარტია. — ლამაზი ბრინციბები ცხოვრებაში მკვდა-
რი ასო გამოდგა, უკუ-გდებულნი იქნა, და თავი წამოაყუ მხო-
ლოდ-და მენშევიკების ფსიქოლოგია. საქმე დიდ-მატარაობა-
ზედ მიდგა. ვისაც მეტი ვერაგობა და ძალა ჰქონდა, მეტი ქო-
ნიც მოითალა. თუ რუსის დათვის ტყავი ბოლშევიკებმა წაგვე-
ლიჯეს, ქართული ცხვრის დემა მიიწვ უხვად მოვითალითო —
ფიქრობდენ მენშევიკები — და იყო ბრძოლა ვინ ვის დასაწრე-
ბდა, ვინ ვის აჯობებდა! დიდმა ბოლოებმა მინისტრობა გაი-
კრეს; მათედ ცოტა მომცრობებმა ელჩობა, ქალაქის თაობა,
გვარდიის შტაბის წევრობა, პროვინციათა გუბერნატორობა;
ამათურდ პატარაებმა დემუტატობა, მილიციის უფროსობა,
ფულის საბეჭდავი პალატის დირექტორობა (ამ თანამდებობას
თურმე პევირ წყეტანა), სამინისტროების მდივნობა, და ამ რი-
გად. ქვეით რომ დაჰყვეთ, წვრილ-ფეხობამ, ე.ი. პარტიის მა-
ჩანაღებმა სოვლის კომისირობა, ციხის უფროსობა, „კონდუ-
ქტორობა“, მილიციონერობა და სხვა ამისთანა წვრილმანი ად-
გილები მიიღეს. „სტრელონიკებადაც“ კი მხოლოდ მენშე-
ვიკები ინიშნებოდენ. ერთი სიტყვით მათ შეჰქმნეს ჯერ იური-
დიული მენშევიკებისათვის უცნობი, ახალი ტიპი სახელმწიფო-
ისა: „ამხანაგების სახელ მწიფო“, და შემოუსხდენ სუფ-
რას ისე დაათრო და გააბრუა ეს ს.ცოდვეები ხელის-უღლების
ნექტარმა, რომ იმასაც კი ვერ მიხვდენ, რომ, სხვა არა ყოფი-
ლიყო რა, საქართველოს დამევა ამასთანავე საკუთარი პორტფე-
ლების დაგვას ნიშნავდა. იყო ქეფი და ზემი, გაჩაღებული
სპეკულანტების უხვად გაშლილი სუფრების გარშემო, რამ
დენიმე ცნობილი გარყვნილი დიაცის მ-არველობის ქვეშ ჩვე-
ნი ქვეყანა ნამდვილ ტარტაროზთა ნადიმად გადააქციეს და
მოხდა ის, რაც აუცილებლად უნდა მოჰყოლოდა ამ სახიზ-
ლარ ვაქანალიას, — ვაქანალიას ქეფისა და ვაქანალიას თა-
ნამდებობათა ტაციობისა: საქართველო დაიღუპა.

მაგრამ, აქ, უცხოეთში, სადაც ყველა ერთ ტაფაში ვიწ-
ვით, უკუ აგდეს მენშევიკებმა თავისი ფსიქოლოგია? ახლა მიიწვ
მიხვდენ თავისი ფსიქოლოგიის ბოროტებას, ახლა, როდესაც
მინისტრის პორტფელი შინაარსით ცალიერ დარჩა და უბრა-
ლო ძროხის ტყავს-და წარმოადგენს და სხვას აღარაფერს? არა,
„მინისტრობა“, „მთავრობა“ ოდესღაც ყოფილი სინამდვილის
აჩრდილი ხომ მიიწვია, მათ სახელწოდება ხომ მიიწვ შერჩათ,
და წვრილმან ამბიციას ესეც აკმაყოფილებს. მენშევიკების ფსი-
ქოლოგია მხოლოდ მენშევიკებთან ერთად განჰქრება. და, აი,

ვღლაუქებიან ამ ცალიერ ხარისხებს, და აქაც, როგორც იქ,
საქართველოს ინტერესებს მათა სწირავენ. „საერთო ფრონ-
ტის“ კამედია მხოლოდ იმ მიზნითაა შექმნილი, რომ ხარის-
ხები და ემიგრაციაზედ ბატონობა შეინარჩუნონ, რათგან ნამ-
დვილ ეროვნულ საერთო ფრონტში თანამშრომლობა თანას-
წორ წევრებად მოუხდებოდათ.

დღეს მენშევიკურ პარტიას ყოველი იდეა გამოცლილი
აქვს. თუ მენშევიკებს ოდესღაც მარქსის დოგმები ფანატიუ-
რადსწამდათ, დღეს მათი რწმენაც სრულიად დაჰკარგეს. მენშე-
ვიკებს გამოეცალა იდეოლოგია და მხოლოდ თავისი ფსიქოლო-
გია-სა შერჩა: წყურვილი ბატონობისა. დღეს საქართვე-
ლოში სელახლად გაბატონების სურვილი და იმედი-რა აკავ-
შირებთ მენშევიკებს: ბოლოებს მინისტრობა და პარტიულ
მ-ჩანაღებს „სტრელონიკობა“ უნდათ ხელახლად იგემონ. ეს
მდაბალი სულსკვეთება-რა აკავშირებს მათ, თორემ აღარც
ურთი-ერთისადმი ძმობა და სიყვარული, აღარც დისცი-
პლინა მათში აღარა სუფევს. ეს პარტია ამოიწრა, დაიშ-
რიტა, გამოიფიტა ანტი-ეროვნული ბრძოლით, ტერრორით,
ათასი ბოროტებით და ვერაგობით. იგი დღეს წარმოადგენს
მხოლოდ მგელთა წროვას, რომელთ მხოლოდ საქმლის გატა-
ცების ინსტინქტი აკავშირებს. ხოლო დარწმუნებებიან რა საბო-
ლოოდ. რომ საქართველო ის ცხვრის ფარა აღარ არის, რომ-
ლითგან ადვილად ახერხებდენ ჩასუქებულ ბატკან-მედიდების
გატაცებას, მგლებით ურთი-ერთს დასჭამენ. და დღეს ყვე-
ლანი ვარგად ვხვდებით, რა ურთი-ერთის წინააღმდეგ კიბეები
უხვე დაკრეჭილი აქვსთ.

პორტფელების წყურვილის ფსიქოლოგიაში მენშევიკებს
არც ეროვნული დემოკრატები ჩამოუვარდებია. მათ დამოუ-
კიდებლობის მთელი ხანა მინისტრობისათვის დაღუტატო-
ბისათვის ბრძოლაში გაატარეს. ქვეყნის და ხალხის ინტერესე-
ბისათვის ღვაწლი სხვანაირად არ ესმოდათ. ასეთთა თვისება
პოლიტიკური პარტიებისა: მისი უმთავრესი და საბოლოო მი-
ზანი ხელის-უღლების მოპოებაა. ეროვნ. დემოკ. ბელადებმა
არც უცხოეთში მოიშალეს თავისი ფსიქოლოგია. თუ დღეს ბა-
ტონი ასათიანის ჯგუფი მენშევიკებს ემუდარება: „გაგრიყე-
დით, საერთო ფრონტიდან რომ გამოველით, ვთხოვთ მოგ-
ვიტეთო და უკანვე შევივშავთო“, იგი მხოლოდ და მხოლოდ
ხარისხების სიყვარულითაა ამოძრავებულნი და არც იმას იფი-
ყებს, თუ კიდე მკირედი მიიწვ რაიმე გამოსახრავი ავრავს გუ-
შინ ხორც შეხმულს, მაგრამ დღეს ჩონჩხად ქცეულს მინის-
ტრობას! თუ მუხთაღმა ბედმა პორტფელები არ გვარგუნა,
პორტფელოსან კაცებთან მიიწვ ახლოს იჯდეთო, ფიქრობენ
ეროვნულ-დემოკრატების ლიდერები. ერთი სიტყვით, ყურძ-
ნის სიყვარულით ღმრესა ჰკონცინან (1). გვახვავს ჯგუფიც
მხოლოდ ამ მოსახრებით დარჩა „საერთო ფრონტში“.

სულ სხვაა თ. გიორგის ფსიქოლოგია. თუ მისი იდეოლო-
გიის ძალა იმაში მდგომარეობს, რომ იგი დამყარებულია ერის
გარდუვალ ფუძებზედ, მისი სულიერი ძალა და სიდიადე იმა-
შია, რომ იგი სამშობლოს უანგარო სიყვარულითაა აღჭურვი-
ლი. თ. გიორგი თავისი პოლიტიკური მოქმედების მიზნად პორ-
ტფელების მოპოებას კი არ ისახავს, არამედ საქართველს აღ-
მაშენებლობას და ქართველი ხალხის კეთილ დღეობას. ჩვენ
მინისტრობა კი არ გვიწდა, არამედ ქართველი ხალხის წარმა-
ტება და ძლიერება.

მაგრამ ამ ფსიქოლოგიის დამახასიათებლად სამკარისია
მოვიყვანო თეთრი-გიორგელების მიერ ჩემდემი წინაწერი სამი
წერილითგან ამონაწერი ადგილები. და ამნაირი შინაარსისავე
მე ხელთა მაქვს ასობით წერილები.

აი პირველი წერილი ერთი თ. გიორგელისა, რომელიც
ოთხი წლის განმავლობაში ორგანიზაციისათვის დაუზრტყდი
ენერგიით და სასეხებით უანგაროდ მუშაობს. „... მე დაფიცე-
ბული ვარ მამა-პაპათა საფლავზედ და ქართველთა სალოცავე-
ბზედ, რომ, როს დაებრუნდები საქართველოში, დანგრეული
და გატიალებული ეკლესია-მონასტრები ჩემის ხელით აღვაშე-
ნო, თუნდაც ამისათვის მთელი სიცოცხლე დამპირდეს, და წი-
ნაპართა ეს განახლებული სალოცავეები ჩემისავე ხელით კე-
ლაპტრებით გავაჩირადდნო, რათა მადლობა შევსწირო ხევიერ

1) აქვე უნდა აღვნიშნო, რომ როდესაც ეროვნ. დემ.-ხედ
ელაპარაკობთ ხოლმე, მხოლოდ ამ პარტიის ლიდერები გვყავს
მხედველობაში და არა ახალგაზრდობა, რომლის უმეტეს ნა-
წილს ანაირი სულსკვეთება არა აქვს და რომელიც თავის
დროზედ კიდევაც მონახავს ნამდვილ ეროვნულ გზას.

საქართველოს
საგარეო
მინისტროს
განცხადებით

ფალს, რომ ღირს-მყო ჩემი სამშობლოსათვის მოღვაწეობი-
... აი მეორე წერილი, რომელსაც ერთ-ერთი ჯგუფი მწერს:
... არა, არ გვიჩნდა ჩვენ არცა კომისრობა, არცა დეპუტატობა.
სახელმწიფო თანამდებობაზე, როგორც თქვენ ერთ თქვენ
მოწოდებაში ბრძანებთ, უნდა მცოდნე სპეციალისტები დაინიშ-
ნონ, განურჩევლად მიმართულებებისა. ამას მოითხოვს საქარ-
თველოს ინტერესი. ჩვენ კი ვიყავთ მხოლოდ თავმდაბალი მუშა-
კნი და ადვანსით მურდული მტრებისა და ფანატიკოსი მარქ-
სისტების მიერ ზნეობრივ-ნივთიერად დანგრეული სამშობლო
ჩვენი, და ეს გვეყოფა ჩვენ ჯილდოდაც და პირად ბედნიერე-
ბადაც. თქვენს მიერ. გიორგული ერთმანეთს შევეფიცეთ, რომ
ჩავალთ თუ არა თავისუფალ საქართველოში, ოსმალეთიდან
და სპარსეთიდან გამდევნებულთ სოლომონ მეფე და ალექსან-
დრე ბატონიშვილი და ამ გმირების სათაყვანებელი გვაგებინა-
ქართველთა სასწერებთგან ვიდრე თბილისამდე ფეხით ვი-
აროთ და საკუთარი ზურგითა ვზიდოთ. ჩვენთვის ეს იქმნება უდი-
დესი ბედნიერება და მეტ ჯილდოს ბედისაგან არცა ვთხოუ-
ლობთ. ამასთანავე ეს აქტი იქმნება დასაწყისი იმ აღმაშენებ-
ლობითი შემოქმედებისა, რომლისადმი ჩვენ მოგვიხმობს თ.
გიორგის იდეა, სული თ. გიორგული ორგანიზაციისა და სამ-
შობლოსადმი მოვალეობა...“ ამ შესაძენ წერილი ორი თ. გი-
ორგისა: „... ამ სკოლაში მიწად-მოქმედებას იმიტომ ვსწავ-
ლობთ, რომ მიზნად გვაქვს, დავბრუნდებით თუ არა დამოუ-
კიდებელ საქართველოში, წავიდეთ სოფლად და ჩვენ გლვებ-
თან ერთად ვიმუშაოთ მიწაზე და შევასწავლოთ მათ ევროპიუ-
ლი მეთოდის მიწად-მოქმედებისა. ეს იქმნება შესრულება აღ-
თქმისა, რომელიც ყოველი თ. გიორგული სდებს ორგანიზაციის
და თქვენს წინაშე: უაწყაროდ ვეგმის ხუროთ საქართვე-
ლოს და ქართველ ხალხს...“

ასეთია ფსიქოლოგია თ. გიორგისა, ასეთია ის სულის-კვე-
თება, რომელს თ. გიორგის ახალგაზრდობა ატარებს. ჩვენ, თ.
გიორგის ხელმძღვანელებს, ყოველთვის გვითქვამს და დღესაც
ვეუბნებით თ. გიორგულს: თ. გიორგულთა ხვედრია მხოლოდ
ყოველ-დღიური ღვაწლი, შრომა დაუღალავი, ბრძოლა მედგა-
რი, ტანჯვა და წამება სამშობლოს ბედნიერებისათვის. ვინც
ამის გარეშე რაიმე პირად გამოჩენას მოელოს იმ ბრძოლითგან,
რომელიც ჩვენ დავიწყეთ, თ. გიორგული არაა და ვერც გას-
დებს დიდ ხანს ჩვენ რკინის რიგებში. ასეთია კანონი ცხოვრე-
ბისა, რომ ერის კეთილდღეობისათვის ყოველთვის ვინმე უნდა
იტანჯებოდეს და ეს როლი ჩვენ ჩვენს თავზედ ავგილია.

აი სული თ. გიორგისა, სული ურყევი, რათგან იგი საქარ-
თველოს დინამიკაა, თ. გიორგულთა არსში ამოძრავებელი
ქართველი ხალხის პოტენციური ძალა. და თუ ვისმე კიდევ-
ღა შეჩნა იმედი, რომ ცილისწამებით, ქორებით და ჩვენ წინააღ-
მდეგ ვერაგული ბრძოლით გასტეხს ძლიერ სულს თ. გიორგი-
სა, ძალიან სცდება. თ. გიორგის სულის გატეხა ისევე შეუძ-
ლებელია, როგორც გატეხა თეფხ საქართველოს ნების-ყოფი-
სა. საქართველო უნდა გადახალისდეს და აღორძინდეს სწორედ
თ. გიორგის ამ ძლიერი და სპეტაკი სულით და მის იდეოლო-
გიურ საფუძვლებზედ.

ლევო კვრცხელიძე.

გარკუშვალნი და დროებითი რწმენანი.

წყალნი წავლენ და წამოვლენ,
ქვიზანი დარჩებიანო.
ქართული ანდაზა.
ერის რწმენანი ორ კატეგორიად განიყოფიან: 1) ძირითა-
დნი, გარდუვალნი; 2) დროებითნი, ცვალებადნი.

პირველ კატეგორიას პატრიოტიზმი, კერძო საკუთრება
და სარწმუნოებრივი გრძნობა შეადგენენ.
პატრიოტიზმი ადამიანთა საზოგადოებისაგან განუყრე-
ლია. იგი ადამიანის ბუნებრივი თვისებაა. საზოგადოების წარ-
მოშობისთანავე იწყება ურთიერთი დიფერენციაცია. ამიტომ
ერთისებრეველია, ვით თვით საზოგადოებამ. საზოგადოებამ და-
გვეუფლება ერთგვარებულ კაცობრიობის ინდივიდუალიზაცია და
განსახიერება. უროვნული დიფერენციაციის გარეშე ცივილი-
ზაციის არსებობა წარმოუდგენელია. ეს იმიტომ, რომ ცივი-
ლიზაცია შედგება ერის წიაღში ინდივიდუალურ გადარჩევისა
და კაცობრიობის წიაღში ერთგვის გადარჩევისა. ის, რასაც სა-
კაცობრიო ცივილიზაცია ეწოდება, მხოლოდ ჯამი და სინთე-
ზისა სხვა და სხვა ერთ კულტურული შემოქმედებისა, მათი გე-
ნიისა და ღვაწლისა. ხვალ რომ რაღაც განგებამ ეროვნული
განსხვავება მოსპოს და კაცობრიობას ერთგვაროვანი სახე მი-
ანიჭოს, ადამიანი ბარბაროსობას დაუბრუნდება და მხოლოდ
ბიოლოგიურ კანონებს-და დაემორჩილება. ეროვნული დიფე-
რენციაციის გარეშე მხოლოდ პირუტყვები სდგანან. მათ სჩე-
ვით მხოლოდ ჯიშებად გადარჩება და არა ერებად. ადამიანი,
სხვათა შორის, მითაც განსხვავდება პირუტყვისაგან, რომ იგი
ამაღლებულია ეროვნულ და სარწმუნოებრივ იდეამდე.

ეროვნული დიფერენციაცია განუწყვეტლივ სწარმოებს
მრალანდია, კატალანია, ფლანდრია, ბასკები, მაკედონელები
ევროპაში, დრუზები სირიაში, ქურთები ოსმალეთ-სპარსეთში,
ოსები ჩვენში დღეს განიცდიან ეროვნული დიფერენციაციის
პროცესს.

ადამიანად ეროვნული გადარჩევა საზოგადოების ვითარე-
ბის დამოკიდებულია და ამიტომაც ეროვნული იდეა ერის
გარდუვალნი და ძირითადი რწმენანა.
ადამიანის თანდაყოლილი თვისებაა აგრეთვე სარწმუნოე-
ბრივი გრძნობაც, — ისევე, როგორც მისი ბუნებრივი მოთხო-
ვნილებები. გამოჩენილი ეკონომისტი სე (Say) ადამიანის სარ-
წმუნოებრივ მოთხოვნილებას სმა-ჭამის მოთხოვნილების საფე-
ხურზედ აყენებს. მართლაც, არადროს სარწმუნოების გარეშე

ადამიანი არა მდგარა. სარწმუნოება პატრიოტიზმთან ერთად
ყოველთვის ყოფილა და დარჩება ერის კულტურული შემოქ-
მედების უმთავრეს მამოძრავებელ ფაქტორად. არ არსებულა
არც ერთი ცივილიზაცია, რომელიც სარწმუნოებრივ საფუძ-
ველზედ არ აღმოჩენებულყოფს. სარწმუნოებრივი გრძნობა,
როგორც ასეთი, უმცლელია. იცვლებიან მხოლოდ სარწმუნ-
ოებრივი პრინციპები, რომელთა ხანგრძლივობა თითქმის მა-
რადისობას უდრის: კერპთ-თავყანის მცემლობამ ათი-ათასი
წლებით იარსება; ქრისტიანობა, მოსიხიში, ბუდიზმი, ბრამჰი-
ნიზმი, ისლამი უკვე ათასი წლით და საუკუნეებით არსებო-
ბენ და არცა სხანს მათი დასასრული. ამგვარად სარწმუნოებაც
პატრიოტიზმთან ერთად გარდუვალნი და ძირითადი რწმენათა
რიგს ეკუთვნის.

აგრეთვე ადამიანის ბუნებით დაყოლილი თვისებაა კერ-
ძო საკუთრების რწმენა. ისტორიას არ ახსოვს არც ერთი მაგა-
ლითი, როდესაც ადამიანთა საზოგადოებას კერძო საკუთრების
გარეშე ეცხოვროს. საზოგადოების ვითარების ერთი უდიდესი
ფაქტორთაგანი — მისი ეკონომიური ვითარება — ყოველთვის
იყო და დარჩება დამყარებელი კერძო საკუთრებაზედ.

რწმენათა მეორე კატეგორია არის მვალეობა, მოძრავი,
დროებითი და წარმავალი. ამ კატეგორიაში შედის ათასგვარი
რწმენა, დაწყებული კუდიანი ბებრების რწმენითგან და გათა-
ვებული მარქსიზმით. ხალხს ზოგჯერ მისტიციზმი შეიპყრობს
და მაშინ იგი რაიმე ფეტიშს დაისახავს ხალხში; ეს პერიოდუ-
ლად ხდება და რაიმე ახირებულ იდეით გატაცება ყოველ ხა-
ნას ახსოვს, — ამბობს ცნობილი ფილოსოფოსი ლებონი და
დასძენს: „ახლაც არიან ბევრი ცნობილი მეცნიერი, რომ-
ელთ სპირიტუზმი სწამს, რათგან იგინი მისტიციზმით არიან
შეპყრობილი“. მართლაც, ანტიური ხანაც და მეტადრე სა-
შუალო საუკუნეში ამგვარი მაგალითებით სავსე არიან. დღეს
ევროპაში საზოგადოების მნიშვნელოვანი ნაწილი გატაცებუ-
ლია სოციალიზმით, კომუნისმით, სპირიტუზმით, ათასი ჯურის
სექტანტიზმით, და ნუღბითავე კი. ნუღბს (ე.ი. სტიტივ-
ლეს) კვროპაში ახ. მილიონზედ მეტი იმიდეგარი ჰყავს და ეს
ათი მილიონი გონიერი ადამიანი გულუბრყვილოდ არის დარ-
წმუნებული, რომ კანობრიობის დღევანდელ ტიპილებს მხო-
ლოდ ნუღბში განკურნავს. რასაკვირველია ეს მხოლოდ მის-
ტიციზმია ავადყოფი ხანისა! ყოველივე ეს ხდება იმიტომ,
რომ საზოგადოებრივი ორგანიზმი მოშლილია, საზოგადოება
განიცდის ღრმა გარდაქმნათა პროცესს. ეს გარემოება ადამი-
ნის სულს ამჩნევს ძლიერ კვალს და იწვევს მასში მრავალნაირ
გამომდევნებას. თვით ხანაა ნუღლი და მასთან ერთად დასნე-
ულებულია სულიც ადამიანისა. დღევანდელი ცხოვრების პი-
რობებში ბევრი პარაგავს სულიერ წინაწარმობას და ხსნას
ქმებს ათასგვარ უცნაურ იდეებში, ხოლო რა უცნაური და მავ-
ნეც არ უნდა იყოს იდეა, მის მეცნიერულ დასაბუთებლად,
მისი თეორიის შესაქმნელად უბედუროდ ყოველთვის მრავა-
ლი მეცნიერი აღმოჩნდება ხოლმე. ხუთმა სახეებით სულიერად
ავადყოფმა მეცნიერ-ფილოსოფოსმა შექმნა იდეოლოგია,
რომელსაც მრავალი გაჰყვა: ეპიკურმა ეპიკურიზმი ათინაში;
მახდაკმა სპარსული კომუნიზმი; ე.ე. რუსსომ დემოკრატიზმი;
მარქსმა დღევანდელი სოციალიზმ-კომუნიზმი და ტოლსტოიმ
ტოლსტოიზმი, რომელმაც მრავალი სრულიად გააგიჟა.

რამდენადაც მეტადაა საზოგადოება დასნეულებული, იმ-
დენად მეტად იპყრობს მას მისტიციზმის ძალა. ქართველი
ერი ბარბაროსი და საღისტური რუსეთის ხანგრძლივმა ბატო-
ნობამ სულიერ-ზნეობრივად დიდად დასნეულა. ამითი აიხსნე-
ბა ის ფაქტი, რომ იგი ისე ადვილად გაჰყვა მარქსისტების
ეროვნულად მანვე, ფანატიკურ მისტიციზმს. მარქსიზმმა სა-
ქართველოს დიდი ვნების მეტი არა მოუტანა რა და, მიუხედავ-
და ამისა, მისთვის ქართველი ხალხის შესაძენი ნაწილი თაჟ-
გამოდენი იბრძოდა. — ულოლიკობაა? პარადოქსია? არა, ხში-
რად სენი ორგანიზმის განსაზღვრულ განცდათა ლოლიკური
შედეგია და სასოწარკვეთილი ხალხის ნევრასთენია, ფსიქოზი
სავსებით გასაგები მოვლენაა.

მისტიციზმით მოცულ, სასოწარკვეთილ ერსაო — ამბობს
მე-19 საუკუნის ერთი უდიდეს მწერალთაგანი ინგლისელი რეს-
კინი — რაციონალური მსჯელობა აღარ ძალუძსო.

საბედნიეროდ ხალხის ასეთი გატაცება ყოველთვის დროე-
ბითია. იგი შედგება ხალხის სულიერი კრიზისისა და ამ კრი-
ზისათგანვე წარმოშობილი დროებითი რწმენა. გატაცებით გა-
მოწვეულ დროებით რწმენათა, ამბობს ლებონი, მოძრავი
ხასიათი აქვსო და იგინი არიან მსგავსნი ტალღებისა, რომელ-
ნიც ოკეანეს მშვიდ წყალთაგან წარმოიჭრებიან ხოლმე, და ამ
ზედა პირთა მოძრაობა მალავს ოკეანეს სიღრმის უმოძრაობას
და სტაბილიზაციასაო.

მართლაც, ხალხთა მიერ რაიმე უცხო და მანვე იდვის ფა-
ნატიკური რწმენის, გატაცების და ბრძოლის უკან ყოველთვის
იმალება ერის ტრადიციონალიზმი და კონსერვატიული ინს-
ტიტუტი. გუშინ უტოპიური საერთაშორისო სოციალიზმისათვის
ბარკადლებზედ მეტროლი ხალხი ხვალ უბრუნდება უკიდურეს
ნაციონალიზმს; გუშინ კომუნიზმით გატაცებული საზოგადოე-
ბა (მაგალით.: პარიზელები 1871 წლ.) ხვალ გამწარებით
იცავს კერძო საკუთრებას; რობესპიერის მიერ შექმნილ ანტი-
რელიგიურ დროებით ფსიქოზს მოჰყვა საზოგადოების დაბრუ-
ნება გარკვევებული რწმენით ქრისტიანული ეკლესიისადმი;
გუშინ მარქსისტებმა ქართველ ხალხს აყვირეს რუსეთთან მძო-
ბა-ერთობა-სოლიდარობა და დღეს გამოფხიზლებული იგივე
ქართველი ხალხი მტერი რუსეთისადმი სიძულვილითაა აღსავ-
სე და მალე დადგება დრო, როდესაც ჩვენი გლეხობა და მუ-
შები გუშინ მამდ მიჩნეულ რუსებს კომბლებით თავებს დაუ-
ხეთქავენ და ისე განსდენიან საქართველოთგან; 1913 წელს ბა-
ტონი უორდანიას სწერდა: საქართველოს დამოუკიდებლობის

ძებნა დალატი და ბოროტებაო; არ არსებობს ქართული ტე-
რიტორია, არსებობს მიწა-წყალი და იგი ეკუთვნის ყველას,
ვინც მანვე სცხოვრობს, — სომეხია, რუსია, თათარია თუ ქარ-
თველია იგია. და ამ აზარად ეყოფნენ უნდა დამღუპ-
ველ აზრს ქართველი ხალხი ტანს უკრავდა, ბოლო დღეს იმავე
ქართველ ხალხს უორდანიას ანტი-სოციალიზმის ექსპლემ-
დავს. თუ იმ დროს უორდანიას ანტი-ეროვნულ იდეას ჩვენი სა-
ზოგადოება ტანს უკრავდა, ეს იმიტომ, რომ მისი დასნეულე-
ბული, სასოწარკვეთილი სული მოცული იყო მისტიციზმით
და ამ მისტიციზმის ცოცხალ კერპად და ფეტიშად ბ-ნი უორ-
დანიას გაიხდა. ხოლო საქმარისა და ჰებერს ხოლმე პატრიო-
ტიზმის ძლიერმა გრივალმა, რომ ფეტიშები და კერპები წამ-
ხდარ ყამთა მიერ აგებულ, მაგრამ უნიადაგო საფუძვლითგან ჩა-
მოკვიდენ ხოლმე და მათთან ერთად აღიგავოს კვალიც კი
მათ მიერ დათესილ და დროებით რწმენად ქცეულ მოძღვრე-
ბათა.

იკლავს რა ხალხი, ხშირად გილიოტინის, ტერორის და
ბოროტების საშუალებით, მისტიციზმით მოცული გრძნობის
ყინს, მალე უკანვე უბრუნდება თავის კონსერვატიულ ინს-
ტიტუტს. ე.ი. უკუ ავდებს და იფიწყებს თავის ნივთიერი და სუ-
ლიერი კრიზისისაგან წარმოშობილი დროებით რწმენას და უბ-
რუნდება თავის ბუნებრივ და გარდუვალ რწმენებს. იმიტომ-
რომ ძირითად რწმენათა გარეშე ცხოვრება, განვითარება, შე-
მოქმედება ყოველად წარმოუდგენელია. მათ გარეშე დადგომა
ნიშნავს შინაგან აჯანყებებს, სამოქალაქო ომს, ყაჩაღობას,
ტერორს და საბოლოოდ საზოგადოების სიკვდილს.

აწინარად საქართველოში ხელოვნურად შექმნილი მოძრა-
ობა, როგორც მარქსიზმი მისი კომუნისტურ-სოციალისტური
ვარიაციებით, და ჩვენი ინტელიგენტების მიერ ევროპითგან
რუსეთის გზით შემოტანილი ე.ე. რუსსოს დემოკრატიზმი წარ-
მავალი რწმენებია. ამ დროებითი რწმენებით გატაცება გაივ-
ლის, მოიქამს თავის დროს და ქართველი ხალხი დაუბრუნდ-
ება თავის გარდუვალ რწმენათ. ამისი პროცესი უკვე რათლად
სჩანს საქართველოში, სადაც თვით შენევიკებშიც კი გაჩნდა
სავსებით თ. გიორგული შინაარსის წმინდა პატრიოტული მო-
ძრაობა. ისიც ევსს გარეშე, რომ ევროპაში ახლო მომავალ-
ში პატრიოტიზმი დაამარცხებს ყოველგვარ ანტი-ეროვნულ
მოძღვრებათ. ამის შესახებ შემდეგ ვესაუბრები მეტხველს.

თ. გიორგის იდეოლოგია მითაა ძლიერი, რომ სწორედ
ერის ამ გარდუვალ რწმენებზედა დამყარებული; იგი დამყარე-
ბულია იმ ფაქტორებზედ, რომელთა გარეშე როგორც ეროვნ-
ული არსებობა, ისე წარმოშობა რაიმე ცივილიზაციისა ყოვე-
ლად შეუძლებელია. თ. გიორგი ამ გარდუვალ ფაქტორებზედ,
რწმენებზედ ააგებს საქართველოს ახალ ცხოვრებას, აღორძი-
ნებას და ძლიერებას. დიან, ფუშინი თ. გიორგის იდეოლოგი-
სა არიან ის რწმენანი, რომლებზედაც არის აკინძული ერის მიუ-
ლი ისტორია, მისი ნივთიერ-სულიერი ვითარება და პოლიტი-
კური ძალა. თ. გიორგის იდეოლოგია გამოშინარაგობს მხო-
ლოდ ეროვნულ სინამდვილეთაგან და მიზნად მხოლოდ ეროვნ-
ულ ინტერესებს ისახავს. ეს ინტერესები განსაკუთრებით ერის
საერთო ინტერესებია: გარეშე კლასთა ან ერის შემადგენელ
რომელიმე ელემენტთა კერძო ინტერესებისა. ეს იმიტომ, რომ
მხოლოდ ერის საერთო ინტერესების წარმატება უზასულებს და
უბრუნებელ-ჰყოფს ერის შემადგენელ ყველა ელემენტთა რა-
კლასთა ინტერესებს.

აი რითი განსხვავდება თ. გიორგი პოლიტიკური პარტი-
ბისაგან; აი რატომ სდგას იგი გარეშე ყოველგვარი პარტიუ-
ლი ეგოიზმისა, რატომ ატარებს წმინდა პატრიოტულ სულსა
და რატომ გაიმარჯვებს.

ხელმოწერა მჭავარბანი.

ასახსებით.

მე არა მაქვს განზრახვა ვრცელი ისტორიული და პოლი-
ტიკური მიმოხილვისა. მხოლოდ მხურს აღვწერო ის, რაც
საკუთარი თვალის მიხედვით ან სარწმუნო ბიზნთაგან გამი-
ვიდა. აფხაზეთის უკანასკნელი ხანის გზოვრებისა და მც-
მსდარ ამგვართა მიხედვით შესწავლა და აწონ-დაწონება სა-
შუალებას მისცემს ახალთაობას მომავალში მაინც თავითგან
აიგიღოს ის შეგდებები, რომლებზედ ღრმად დაჰკვდა ჩვენი
ერის სხეული და გამოზარა საუკუნეთა განმავლობაში არსე-
ბული ერთობა მის ტომთა შორის. იძულებული ვარ მდრით-
გან დავიწყო, რათა უფრო ნათლად წარმეხადგენი იქმნეს
მიხედვით ამ მოვლენისა.

აფხაზეთის უკანასკნელს მთავარს მიხეილ შარვაშიძეს
რუსებმა ვაჭრობა დაუწყეს. დასავლეთ საქართველოს მმარ-
თველად მაშინ იყო თავადი ზვიატეპოლ-მირსკი, რომელ-
საც ადმუტრანტად ჰყავდა გვარდიის კავალგარდის რაზმის
ფიციერი ოტია დადიანი. ოტია დადიანი იყო მთავრის სი-
ძის ნივლილუ დადიანის ძმა. ამ მოყვრული განწყობილებით
უნდოდა გასარგებლნა თავ. მირსკის და მლაბარაკვას აწარ-
მოებდა მთავართან ოტია დადიანის საშუალებით, რომლი-
საგანაც მე პირადად მაქვს გაგონილი გვერი რამ. იგი უწუ-
ნედა მთავარს უნიანობას, გულწვავილობას და წინდაუხე-
დავბას. მთავარს რუსები აძლევდნენ ქ. ქუთაისში სასამთრო
სახსლეს, აჯამეთი მამულს სანადიროდ, რაჭაში სახად-
შულად სასახლეს და ორ მილიონ მანეთს თანხად, რომლის
სარგებელი წლიურად მას პენსიად ექმნებოდა. მთავარი
ახეთს წინდადებდა უარ-ჰყოფდა და ამბობდა: რას მევაჭრე-
გან? რა უნდა გავყიდა, რაც არა მიყიდა რა? მე მცხელგე-
ბის სრიაკვია, თორემ რუსეთის იმპერატორს მეტად კეთი-
ლიდ არის ჩემთან განწყობილი, რას დამამტკიცებელიც
არის მედის წყალბებისა და ალერსის წერილები ჩემდამოდ.
მაგრამ მთავარს იმედეგო არ გაუპართლდა და სასტრეკად
მეხტყვდა. იგი რუსეთის მეფემ მიიპარტევა ვითომც სანა-
დიროდ ყარაშიმში და გაემგზავრა კიდევ თავისი ახალით, მა-
ხიერებით, კურმვალგებით, მწყაზარი ქვრით და სანაქებ
მწვერებით. მხცვილდა ნავის გემი და შუა ზღვაში მას გა-
მეღვსადაც, რომ იგი გადასახლებულია რუსეთში და ყირი

სიღვთეობა აქ მანინე არსებობს დიდი განსხვავება: ისაა მანინის წყალ-ნაყარით თუ მანინე წყლიდან, მანინე წყალი მანინე წყალშია...

მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია...

მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია...

მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია...

(გაგრძელება იქნება)

ლეო კერესელიძე.

ახალი მოძრაობა.

თეთრი ზიოგანი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია...

მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია...

მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია...

მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია...

მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია...

მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია...

მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია...

მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია...

მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია...

მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია...

მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია...

მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია...

მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია...

მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია...

მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია...

მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია...

მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია...

მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია...

მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია...

მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია...

მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია...

მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია...

მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია...

მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია...

მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია...

მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია...

მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია და მანინე წყალი მანინე წყალია...

საქართველოში არ სწარმოებდეს დიდი, შეძლების-და-გვარად რა თქმა უნდა, მუშაობა განსაკუთრებით ისტორიული კვლევა-ძიების დარგში, რამაც საქართველოს წარსულის შესწავლის საშუალება მისცა ახალგაზრდობას, და აქეთვან იბადება სიყვარული როგორც წარსულისადმი, ისე სამშობლოსადმი. სავერბო მართალი ბრძანდება მის. წერეთელი, როდესაც ის ერთ-ერთს თავის წერილში „თეთ. გიორ.“ უტყუარად ამბობს: არ შეიძლება ადამიანს გიყვარდეს ის, რასაც არ იცნობ, და არ შეიძლება დაიცვა ის, რაც არ გიყვარსო.

წარსულის შესწავლაში, მისი ეროვნული რაობის გაცნობაში და შეგნებაში შეყვარება ახალგაზრდობას მისი ერი და მისი ქვეყანა. ამიტომაც არის, რომ დღევანდელი ახალგაზრდობა პატრიოტული შეგნებით გაცილებით მაღლა სდგას არა მარტო პატრიოტიზმის ნიშნისტებთან შედარებით, არამედ სხვა პატრიოტულ ელემენტებზეცაა წინა თაობისა.

ამასთანავე ვიქონიოთ შედეგობაში, თუ რა პირობებში უნდება ქართველ ახალგაზრდობას ამ დიდი დიდი შენარჩუნება, სიყვარული, მოვლა და სამსახური. მარქსისტულ-ბოლშევიკური ხელის-უღებულის მიზანი, და მთავარი მიზანიც, ხომ ის არის, რომ აღმოფხვრას ძირიან-ფესვიანად შემცენება სამშობლოსი და ამას ის ებრძვის ჯერ კაცობრიობის ისტორიაში არ ნახული სიმკვივარით და სიმკაცრით. მაგრამ ამ ჯოჯოხეთურ გარემოებაში და პირობებში ქართველი ახალგაზრდობა დევნისა და წამების ბრძმედნედ ჰყვარავს ძლიერი მკლავით და ფოლადის ნების-ყოფით სიყვარულს სამშობლოსადმი.

ამით მათი ღირსება უმწვერვალეს ხარისხს აწევს კეთილ-შობილებსას, უანგარობისას. ცხადია, რომ ცოდნის შემენის სურვილი ერთი მხრით ისევ სამშობლოს გამოსადეგად და საკეთილდევად და მეორე მხრით ამ საბედისწერო ბრძოლის განსაცხოველებლად მათ ყურადღებას აქეთვენ, ევროპისაკენ, ემიგრაციისაკენ მოაქცევს. თუ იქ, საქართველოში თავისუფალი სიტყვა, თავისუფალი აზრი ჩაკლულია, საყვებით მოსაზრებით, აქ ემიგრაციას აქვს საშუალება თავისუფალი მსჯელობისა, სიტყვისა და წერისა. აქაური ნაწერები თუ წესიერად არა, ხან და ხან მაინც სდებდა საქართველოს; თანაც ვინმე ჩამოვა და წაიკითხავს მათ, ვისმეს უაზრობს მათ შინაარსს იქ დაბრუნებული, თუნდათ გამობოიაც; მაგრამ ყურდაცქვირთ ახალგაზრდას მაინც არ გამოეპარება იგი და ზოჯჯერ გულს მოხვდება.

მაგრამ რა მოხდება გულს, ვგ არის საქმე. ემიგრაციაში პრესას ჰყავს თუ არა დასახული მკითხველად იქაური, საქართველოში მყოფი ახალგაზრდობა, რომელიც მოვლის ახალს სიტყვას, ახალს აზრს, ახალს ამბავს, ვით ცის მანანს? ამ მხრით, ცხადია, ჩვენი მწერლობა მეტად კოჭლობს. უფრო გულის მომკლელია ვიდრე სიმედი. ან ძველი დახვეწებული აზრების ღვივა, ან ლანძღვა-ვირება ყოვლად უშვერი სიტყვებით, — იმათიკ კი, ვისი სახელიც არა თუ ემიგრაციაშია საპატიო და ძვირფასი, არამედ იქ, საქართველოშია, დიდი ხნი-თგან.

სიფრთხილეა საჭირო, დიდი წინდახედულობა, რომ შხამი არ ჩავაწვეთოთ ისედაც დატანჯულ და განაწილებს გულს ახალგაზრდა ქართველისა, როგორც აქ, ისე იქ, საქართველოშია. დიდ მცენიერებასაც და პატარა მწერლობასაც თავის შეკავება მართებს. ღრმა მოფიქრება, რათა ისეთი რამ არ წარმოუსტვან, რაიცა სულიერად მოწყურებულს გულს მოუკლავს, ზიზლით განმსჭვალავს, უიმედობით აღაგვებს და ამ ერთადერთ თავისუფალ სულიერ წყაროს, ემიგრაციის პრესას იგი ზურგს შეუბრუნებს და დაჰკმობს.

მეგობარი.

პეტრე სურგულაძის ხსოვნას.

კიდევ ერთი დიდი მსხვერპლი ჩვენი დაუღვერობის და შეუგნებლობის.

ბოლოვრის მხიარულ ნაბიზრედ გაიხსნა გივი სამარე, შთანთქა მრავალ-ტანჯული, თავ-განწირული და გვერდ ნაამაგრო ერთი საუკეთესო ქართველი მამულიშვილი. არ ვინ არს გლოვის ზარის ჩამმკვრელი და დამტრეშებელი. კიდევ რამე აღმძინდეს ერთი გინმე, მას არ ეყოლება მანინე ბულ-წრფელი გამგნო.

დღითი დღე მცირდება და ირდევვა სამშობლეს საუკეთესო შვილთა რიგები. კვაკლდება ვროვნული ნამდვილი მგ-ს გამომსარველი და დამცველი ძალები. ვსუსტდებით, ვივლებით ვროვნული შინაარსით, მძრალით და ხისხლით. დაქანებული ვართ საბედისწერად, ვადგვარების დამართხვად ვეღარც კი ვვრძნობთ, რომ სწრაფი სრბლით მივუქანებით უღვკრულისაკენ, ვგმარვეთი შემატრინეთა კვლევა-ძიებას და მათ სამინელ მსჯავრსა, რათგან აღარ დაგვრჩა ძალი თავის-შემინაზვისა და ღირსეული არსებობისა ჩვენი შეუგნებლობისა და დაუღვერობის წყალობით. აღარ გვრჩება და აღარც გვებადება მტკიცე ნევისყოფის, სწრაფი გზით მავალი, მაღალი და წრფელი აზრის მქონე ქართველი. აღარ გვრჩება ჩვენი ვროვნული დიადი წარსული გსოვრების, ჩვენი ერის მიწა-წყლის, გნის, განათლების და უღვების უანგარდ მღიყვარულე და შეუბოვარი დამცველი!

ვინ არ იცნობდა პეტრე სურგულაძეს, მრავალ-ტანჯულს სამშობლოსათვის და მძრალიდ სამშობლოსათვის! დღეს იგი აღარ არის; კავია და სამარადისოდ ჩვენი რიგითგან. დანაჯარისი დიდია, მნელად შესავსებელი. ქართველი ბებრის სჯავრებს, მაგრამ ისეთი ქართველი, რომელიც დადრეკის, შეუგნების, უკან-დახვევის, შერთვევის ახ და დათმობის, იდგვლოვიურად და საქმით, მთელი თავისი არსებით უარის-მყოფელი იყო, როგორც პეტრე იყო, ძლიერ გცტა, იმდენად იმეითათა მისი პიროვნება და მის-ნაირი ქართველია.

რომელიც დიხრებული ქართველის სიკვდილის შემდეგ ჩვენ ვგივით ერთი ახმუტრება, ვროვნობის გნემლის დგრა, რომელიც მალე შრება თვალწედ, რათგან წუთიერი გრძნება გვამცქმედებს და არა ღრმა შეგნება, ანუ გონება, და დაკარ-

გულის ნამდვილი შეფასება. იჭვივ არ გვეპარება, რომ ჩვენ არ ძალ-გვიძს ღირსეულად შეგავადნოთ ჩვენი ვროვნული დიდ-მუნებოვანი მოღვაწეები, მათი უტყუარობა და გიდი და არც გვეცდინება დიდხანს ნამდვილი სამშობლოსი შემინაზვა და გაჭირვებაში მცირედი დანაწარნის ჩივილი-ლიხაგან გადარჩენა. და უნდა უტყუარობა, თუ ვინ ვინმე მცინებს, რომ პეტრე სურგულაძე არის მსხვერპლი ჩვენი დაუღვერობისა და შეუგნებლობისა, ტრადიციული მისი სიკვდილი და ჩვენთვის სამარცხვინო, რათგან ამა 10 წელიწადია იგი ვროვნული დახტოვა ემიგრაციამ და ამ დიდ ნაამაგრო ქართველს ამოზდა სული სიმშლით.

ამ მწარე და სამარცხვინო ხინამდვილესედ მეტს აღარ ვიტყვით, შორს არ წავალთ. ემიგრაციას შეუძლია ეს მანინე გაივს და ხგნას თავისი დანაშაული, რათა სხვეგსაც მსგავსადვე არ მოეპყრას.

სხვანინც დახწვრენ პეტრეს ვინაობასედ და მოღვაწეობასედ. ჩვენ კი აქ ქართველ საზოგადოებას ვხთხოვთ, რომ გამოგზავნოს შემოწირულედა პეტრეს ვაქის, პატარა რესტორმის სასარგებლოდ, რათა ეს უმწიფე ყმაწვილიც მთლად უპატრონოდ არ დაიდუბოს. ამ დახმარების მიღება იკისრა ამ ჟამად პარიზში მყოფმა მამა შალვა ვარდიძემ.

ყველი სციხელი.

პეტრე სურგულაძის ხსოვნას.

ყოფილი „დამოუკიდებლობის კომიტეტის“ უკვე მეორე წევრი მიებარა უცხო მიწას. 1924 წ. გარდაიცვალა სტამბოლში მელიტონ ქარცივაძე და აი ახლა იმავე სტამბოლში პეტრე სურგულაძე.

დიდი დეწლი მიუძღვის პეტრეს სამშობლოსადმი, მაგრამ ქართული საზოგადოება ნაკლებად იცნობს იმ ბრძოლის ისტორიას, რომელიც პეტრემ გასწია ჩვენი ქვეყნის თავისუფლებისათვის. სწორედნა ნათქვამი: ზოგისა ბამბა ჩხრიალებს და ზოგისა კაკალიც კიარაო. მაშინროდესაც სოც.-დემოკრატები ცენტრალისტური რუსეთისათვის იბრძოდნ და ჩვენთვის მცირედი ავტონომიაც კი დასაგობად მიჩნდათ; როდესაც ფედერალისტები საქართველოს პოლიტიკურ იდეალად რუსეთთან ფედერაციასა რაცხავდნ; როდესაც ეროვნ.-დემოკრატების პარტია ჯერ კიდევ ჩამოყალიბებული არ იყო და მათი პატრიოტიზმიც ავტონომიასედ შორს ვერ მიდიოდა, დიან, ამ საერთო ეროვნული დანების ჟამს პეტრე სურგულაძემ აშკარად და გაბედულად აღიარა საქართველოს რუსეთისაგან საყვებითი გამოყოფა: სებარაცია. ეს იმ დროს დიდი გაბედულება იყო, რათგან იმდენად გადაგვარებული იყო მაშინდელი ვრედ წოდებული ქართული მოწინავე საზოგადოების აზროვნება, რომ ამ გვარ აზრებს მოალატეობად და სიციყედა სთვლიდნ.

პეტრეს ბებრი ჰკიცხავდა და ჰკმობდა. და ვინ? ქართველი „მამულიშვილები“! არა ერთ ნამდვილ მამულიშვილს რგვინა ამგვარი მწარე ხედვრი საკუთარ თანამემამულეთგანს მაგრამ პეტრე არ შეუშინდა ჩვენი გადაგვარებული ინტელიგენციის ასეთს გამოლაშქრებას. მან იცოდა, რომ დრო და გარემოება ამ გრძნობა-აზროვნებას შესცვლიდა.

1910 წელს პეტრე ჩამოვიდა ქ. ქენევაში და დააარსა „სეპარატისტთა წრე“. მას მაშინდელი ემიგრაციის რჩეული ახალგაზრდობა მიემხრო. პეტრემ ამ ახალგაზრდობასთან ერთად გამოისცა ყურნალი „თავისუფალი საქართველო“. ეს იყო პირველი თავისუფლად აღმზდენილი ხმა ნამდვილი პატრიოტიზმისა, ხმა სიმართლისა, ხმა სამშობლოს თავისუფლებისათვის ბრძოლისა. სწორედ მაშინ, ქენევაში გაიმავრამირი იმ აზროვნებამ, რომლითგან შემდგე „თეთრი გიორგი“ აღმოცენდა.

დიდი ომის დროს დაარსდა „დამოუკიდებლობის კომიტეტი“ „სეპარატისტული კომიტეტის“ თაოსნობით და მის თავმჯდომარედ ამორჩეულ იქნა პეტრე.

ძნელია აღწერა ყოველივე იმ დეწლისა, შრომისა და ტანჯვისა, რომელიც „დამოუკიდებლობის კომიტეტმა“ გასწია დიდი ომის დროს. ძნელია აგრეთვე აღწესება იმ სარგებლობისა, რომელიც მან მოუტანა საქართველოს. აქ საკმარისია აღწინაა, რომ „დამოუკიდ. კომიტეტმა“ მსოფლიოდ დასვა საქართველოს საკითხი და აღექსნარე ბატონიშვილის შემდგე პირველმა მან ააფრიალა თავისუფლების დროშა და სამშობლოსათვის საჭურველით ხელში იბრძოლა. პეტრე იყო ხელმძღვანელი ამ ბრძოლისა.

დიდი დაღებითი მხარე პეტრე სურგულაძისა, რომელს მომავალი დაფასებს, იყო ის, რომ იგი იყო არა მარტო მტკიცე, არამედ ჭეშმარიტი პატრიოტი, პატრიოტიზმი ესმოდა მას სწორედ.

საუკუნოდ იყოს ხსენება შენი, დილა მამულიშვილო, „თეთრი გიორგი“ და მეც მასთან დაბლა ვიხრით თავს შენი ხსოვნის წინაშე.

ლეო კერესელიძე.

პეტრე სურგულაძის ხსოვნას.

გეტრევენ სამარადისოდ კველი მებრძოლნი, რომელთაც დაუღალავად ხანგრძლივ ატარეს მძიმე ტვირთი საქართველოს ღირსებისა და უფლებათა დაცვისა და თავისუფლებისათვის ბრძოლისა. ზოგი იქ, სამშობლოში ესალმება წუთი-სოფელს, მოალატეთა ტყვიით განგმირული, ან სიმშლითა და ნელი წამებით დაუძლურებული; ზოგი აქ, ტანჯვას მორიდებული და გარდმოხვეწილი უცხოეთში, ჰლევს სულს და ებარება უცხო მიწას მრავალ წელთა საშინელ სულიერ განცდათა და იწრაფების განვლის შემდეგ.

ნ სექტემბერს გარდაიცვალა პეტრე სურგულაძე სტამბოლში ერთი მეგობრის ბინაზედ. უეტრად გარდაიცვალა იგი,

1) აღსანიშნავია, რომ საქართველოში ვიღვრი მეცამდე დიდად ლმობიერობა იყო და ლმობიერადაც მართავდა თავის ქვემოქვეყნად. ხელო. ავღანიტანში კი მან დიდი ხისხტიკე გამოიჩინა. თუ რატომ მოსდა გეს, ამას მე თავის დროს ვგი, ქვემო თავებში, საჭიროდ განმარტვავს მივცემ. რაც შეეხება ხოსტრეს, მას საქართველოში არც კი დასცაღდა მეფეცა.

გული გაუსვდა— და ეს იყო ერთადერთი რამ, რაც მას ბედმა არგუნა მისი ღვაწლითა და შრომით აღსავსე ცხოვრების დასრულებისას: მსწრაფლი განსლვა ამა სოფლითგან, აცილება სიკვდილის წინ ხანგრძლივ და მწარე ტკივილთა დღეებისა.

არ ვიცი, საუბედროდ, დაწერილებით ცხოვრება განსვენებული მეგობრისა. მოვიგოებ ჩხოლოდ იმ მომენტებს მისი ცხოვრებიდან, რომელიც მის პოლიტიკურ პიროვნებას ახასიათებს. —ახალ-გაზრდობის პეტრე მარქსისტი იყო, როგორც ბევრი მისი დროის ახალ-გაზრდა ქართველი ინტელიგენტი. მარქსისტი მასთვის პეტრე წარსული საუკუნის მე-90 წლების დასასრულს, როდესაც მე გიმნაზიას ვათავებდი, ქუთაისში, სადაც იგი მასწავლებლობდა. მაგრამ ჩლონგი სოციალ-დემოკრატი, უარ-მყოფელი სამშობლოსი, კურტელი იმ სულისა, რომელმაც საქართველო შემდეგ უფსკრულში გადაიხედა და დაღუპა, იგი არც მაშინ ყოფილა. პეტრე მარქსისტი მაინც ქართველი პატრიოტი იყო. —1905 წლის რევოლუციის შემდეგ მან თავი დაანება სოციალ-დემოკრატიზმთან ლიტერატურულ თანამშრომლობასაც კი და 1908 წელს მე უკვე სრულ ქართველ პატრიოტ-ნაციონალისტად ვხედავდი პეტრეს თბილისში, სადაც ის სათავად-ანაუო სკოლაში იყო მასწავლებლად. —1909 წელს შეადგა თბილისში პეტრეს მხურვალე მოხაზილობით ჯგუფი ნამდვილ ქართველ ნაციონალისტთა, რომელთაც ამათ აკმაყოფილებდა საქართველოს „ავტონომია“ და „ფედერაცია“ რუსეთთან, არამედ მათ მიზნად ჰქონდათ დასახული ნამდვილი პოლიტიკური ბრძოლის დაწყება — არა მარტო დაცვა საქართველოს ღირსებისა და მისი კანონიერ უფლებათა, რომელიც რუსეთის მიერ იყენებდნენ დათრგუნვილნი, არამედ აღძრვა საქართველოს სრული დამოუკიდებლობის საკითხისა და მისი პროპაგანდა ქართველ ერში. ლეგალური ქურნალის საშუალებით უნდა გვემცნო საზოგადოებისათვის ეს ახრი ფრთხილად და მოხერხებულად. არ დავასახელებ ამ ჯგუფის ზოგიერთ წევრთ ადვილად გასაგები რომაზრებით — დღეს ისინი ცუკაღნი არიან საქართველოში და საქართველო რუსებისა, ქართველ მოლაპარტეთა და საქართველოს სხვა მტერთა ხელშია. დავასახელებ მხოლოდ მიცვალებულთ: ვაჟა-ფშაველა, იაკობ გოგებაშვილი, პეტრე სურგულაძე, სიმონ ყიფიანი, —ესენი იყვნენ ნამდვილნი წევრნი ჯგუფისა, რომელთაც იგოდენ ყველა საიდუმლოება, ხოლო ლიტერატურული თანამშრომლები იყვნენ განსვენებული ალექსანდრე ყიფშიძე, დღეს ემიგრაციაში მყოფი გიორგი გვახაფა და სხვანი. გამოვეციტი პერიოდული ქურნალი „ერი“, რომელსაც რედაქციის ადრესი არა ჰქონდა, არამედ მას ჰბეჭდავდა სხვა და სხვა ადგილას ერთი დღეს კარგად ცნობილი ქართველი მწერალი, მაშინ თავ-განწირული ახალ-გაზრდა, და ისევ ავრცელებდა მას. მაშინდელი სუსტი ცენზურა ჩვენი წერილებს არ აბრკოლებდა, მაგრამ ჩვენმა გაბედულებამ ძლიერ იმატა — ერთ წერილში შავი დიდი ასოებით იყო ნახსენები რუსების საქართველოდან გასლვისა და საქართველოს სუვერენიტეტის აღდგენის აუცილებლობა — და ჩვენი გაზეთიც დახურეს, „პასუხის-მგებელი“ რედაქტორი კი შინ დაატუსაღეს. გაზეთი სხვა და სხვა სახელით („საქართველოს მოამბე“ და სხ.) მაინც არ შეგვიჩერებია, მიუხედავად „პასუხის-მგებელ“ რედაქტორთა უკვე ნამდვილი დატუსაღებისა. — პეტრე იყო ამ ორგანოს ფაქტიური რედაქტორი და ხელმძღვანელი და მან საეგბით მიახწია მიზანს — იღო საქართველოს დამოუკიდებლობისა უკვე დათესილი იყო ქართულ საზოგადოებაში.

1910 წელს დაუწყო რუსის მთავრობამ სასტიკი დევნა ყველა ქართულ ელიმენტებს, ეროვნულად განწყობილს, ფიდეალისტებსა და ნაციონალისტებს. — ასახლებდნენ რუსეთის შორეულ გუბერნიებში. რასაკვირველია ჩვენი ჯგუფი ამ დევნას ვერ გადურჩებოდა და პეტრემაც, როგორც ზოგიერთმა სხვავემ რუსეთში დაჩენას ვეროპაში წამოსლვა არჩია. იგი ჩამოვიდა ქენევაში, შეადგინა „სეპარატისტთა ჯგუფი“ ახალ-გაზრდა ნიჭიერ პატრიოტთა და დაიწყო ორგანოს გამოცემა, რომელსაც ეწოდა „თავისუფალი საქართველო“ და რომელიც პირდაპირ განგრძობდა იყო თბილისის „ერისა“, ხოლო უცხოეთში სრულიად თავისუფლად და პირდაპირ აღმსარებელი საქართველოს სრული გამოყოფისა რუსეთისაგან, მისი სრული დამოუკიდებლობისა, სუვერენობისა. პეტრე იყო აქვე მთავარი რედაქტორი და ხელმძღვანელი ორგანოსი, ხოლო მისი ჯგუფი ქენევისა და ჩვენც, უცხოეთში გაბნეული ქართველი პატრიოტები, თანამშრომელნი მისნი. —

დაიწყო ომი 1914 წელს და ჩვენმა იდეამაც ხორცი შეისხა. ქენევის „სეპარატისტთა ჯგუფმა“ პირველმა გაბაძე კავშირი რუსეთის მტრებთან. ამავე დროს სტამბოლის პატრიოტებმა ოსმალეთში დაიწყეს მუშაობა, მსგავსადვე გერმანიაში მყოფმა პატრიოტებმა, და ესენი ყველანი შეერთდნენ ოსმალეთში, სადაც დარსდა „საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტი“, რომლის თავ-მჯდომარე, სულის ჩამდგმელი და ხელმძღვანელი იყო ხნითაც უხუცესი მცირე-რიცხოვანი თავ-განწირული შორის პეტრე სურგულაძე. — რამდენი შრომა, ტანჯვა, რამდენი დაპრკოლება, რამდენი ინტრიგა შინაურისა და გარეუქსაგან, — რა არ გადახდენია თავს ამ კომიტეტს მთელი ხუთი წლის განმავლობაში, ყველგან, სადაც კი მას მოუხდა მუშაობა, — ხშირად სასიცოცხლო წარსვეთია მას და უიმედობის უუხუცესი უბილავს. — მაგრამ პეტრეს შეუდრეკელი ნებისყოფა, ფოლადივით მაგარი რწმენა, რომ სამართალმა უნდა გაიმარჯვოს და საქართველოს უნდა ელიროს დაკარგული დამოუკიდებლობის აღდგენა, წყარო იყო ყოველთვის კომიტეტისათვის სამუშაოდ საჭირო ენერჯისა. რამდენი დამცირება მიუყენებიათ თვით ქართველ პატრიოტთა კომიტეტის წევრებისათვის, რომელნიც თავს არ იზოგავდნენ და ფრონტის გადალახვის შემდეგ საქართველოში მიდიოდნენ ქართული საზოგადოების ახრის გასაგებად, მომენტის შეგნების შესტანად, რამდენი ბოლშევიკი ღებდა ჩვენს გულში, როდესაც ვხედავდით, რომ შეუგნებლობის გამო ქართველობა ვერ ისარგებ-

ლებდა იმ მომენტით, რომელიც ჩხოლოდ საუკუნეებით დაუდგება ხოლომე ვრს, მაგრამ პეტრეს დრმა რწმენა, რომ საქართველოს მომავალი ეწერა, მაინც გვიადვილებდა მძიმე მოვალეობის აღსრულებას, და კომიტეტიც თვით 1918 წლ. 26 მაისის შემდეგ იღვა თავის ადგილს, ვითარცა მხედარი, სამშობლოსათვის მებრძოლი, იმ ჟამამდე, სანამ ბერლინი არ ჩამოვიდა ოფიციალური დელეგაცია დამოუკიდებელი საქართველოსი და მას არ განუცხადა ნება-ყოფლობითი დაშლა თვისი 1918 წლის ზაფხულს.

ბედმა გვიმუხტოლა. რუსეთის მტრებმა დაამარცხა და დაპყრო რუსეთი, მაგრამ შემდეგ თვითვე დამარცხდა, — დამარცხდა ოთხი წლის გმირული ბრძოლის შემდეგ მთელი დღე-მინუტის ყველა სახელმწიფოთა, ერთა და რასათა წინააღმდეგ. გამარჯვებულთ არ ინებეს დაყოფილი რუსეთი, უგნებელი დამოუკიდებელი საქართველოსათვის, რომ იგი საბოლოოდ, ნამდვილად და სავსებით დანაწილებული დარჩენილიყო, და ამით უკვე მოსპო თვით შესაძლებლობა ჩვენი თავისუფლების გადარჩენისა. თვით საქართველოში კი ვერც მთელმა ერმა და ვერც მისი პოლიტიკური ბედის მტკიცელებმა ვერ გაიგეს ვერც რუსეთის დაყოფის მნიშვნელობა, ვერც მდგომარეობა, შექმნილი რუსეთის აღდგენის შემდეგ. ვერა გაიგეს რა საქართველოში ვერც ომის დროს და ვერც ომის შემდეგ, — ბევრს არც ახლა გაეგება რა ამ ახლო წარსულისა და ამიტომ მომავალზე დაც შეუცდარად აზროვნობს, — და მოუშალებელი საქართველოც, გმირთა ქვეყანა, რომლის შვილებმა პირველად ვარშავის მიწოლილი პინდებურგის ჯარები შესდრიკეს, უმწეო მსხვერპლი გახდა ორი ათი-ათასეული ქილოვ-წამოსხმული ბოლშევიკ-რუსისა, რომელსაც ერთმა მსოფლიო ცინიკოსმა მის დასაპყრობად და საძიმნად თავისი ცბიერი თვალი უყო.

თერთმეტი წელიწადი გავიდა მას შემდეგ და, გარდა სიმშოლისა და იწროებისა, გეტანჯავდა ბედი ქვეყნისა, რომელიც იძლიერება, ცალიერდება და ნიადაგება სინდის და გონება-წართმეული მტრისაგან, ივნების აგრეთვე მის უცხოეთში გარდმოცემული შირის-უფალთაგანაც, რომელიც თავიანთი სირუგენით იქ მის გაპარტახებას ხელს უწყობენ და აქ, უცხოთა შორის, სახელს გვიტყვენ და თავსა გვიკრიან. გეტანჯავდა ის, რომ მართლაც „ცუდად ჩაიარა ჩვენმა განწირულმა სულის-კვეთებამ“.

და შენც, მგირფასო პეტრე, გულ-განხეთილი დაეცი, — იყავ რა დაეწყებული ყველასაგან, ნივთიერად შეიწროებული, ისედაც უბედური პირად ცხოვრებაში, თითქოს პირადი უბედურება უნდა შემატებოდა კიდევ შენს განუსაღვრელ ქმუნვას უბედური სამშობლოსათვის, რომლის თავისუფლების დროშა შენ პირველმა აიღე ხელში, რომლის კარზედ მომდგარი ბედიც იხილე, მაგრამ მალე უბედობაც და უსაშინელესი წაშობაც მისი. დაეცი ისევე, როგორც დეცა 1924 წელს, სტამბოლშივე, ჩვენი დაუეწყარი მეგობარი მელიტონ ქარცივაძე, გმირი შრომისა და ღვაწლისა, უშიშარი რაინდი და არა სიტყვით ცუდად მოქალდელი, არამედ საქმით თავ-დადებული, უცხო რჯულის წესზედ რომ დაიმარხა და ქართული „სულთა-თანა“ ცი არ ელირსა. ასე ყველანი განვალთ ამა სოფლითგან, მგირფასო მეგობარო, ვინ იგის, რომელი ჩვენგანი აქ შევინლთავან მთავა პირველი ორ დაკარგულ მძსთან. მაგრამ სანამ აქა ვართ, განვაგრძობთ შენს დიდს საქმეს, — საქმეს ნამდვილი პატრიოტიზმის დანერგვისას ჩვენი ერის წიაღთა შინა, რომ შემდეგ მაინც, თუ გინდ ერთი საუკუნის შემდეგაც, ოდეს კვლავ გაისმის ზათქი და ზრიალი დიდი ომისა, ოდეს კვლავ გაუსრესენ თავს რუსეთის ვეშაპს და მისი სულის-ამომხდელი რგოლები მოეშვება საქართველოს სხეულს, მაშინ მაინც შეიგნოს ქართველობა ერმა, თუ რას მოასწავებს ვეშაპის დამარცხება, და გონების უძლიერესი სიფხიზლითა და უძლიერესი მკლავითაც დაიცავს მოპოებული თავისუფლება.

საუკუნოდ იყოს სხენება შენი, დილა ქართველი მამულიშვილო, და უკვდავ იქნება კიდევ იგი ქართველთა შორის, რათგან მომავალმა თაობებმა შენი მერანის მიერ თელილი გზით დიდხანს უნდა იაროს.

მ. წერეთელი

თავადი სიგონ წაკეთის სოხვნას

ექვს სექტემბერს გარდაიცვალა პარიზში და ცნრას უხვ მიწას. მივებარეთ თავადი სიმონ წერეთელი, დასავლეთი საქართველოს თავად-ახსაურთა წინამძღოლი. განსვენებულ გვუთავრდა თავად-ახსაურთა წინამძღოლების იმ ჯგუფს, რომელსაც წარსული საუკუნის მეორე ნახევარში და ამ საუკუნის დასაწყისში დიდი ეროვნულ-კულტურული ღვაწლი მიუძღვის საქართველოს წინაჟი. მაშინ თავად-ახსაურთა ერთიად-ერთი წიდეგა იყო, რომელსაც ლეგალური გზით აღინაგ მაინც შეეძლო ერთს უფლებათა და იგონის მალა-დოების წინააღმდეგ და გზრუნა ეროვნული ინტერესებისათვის, და მის წინამძღოლთაგ დიდი მვალეობა აწვა, თუ იგინი ამ მვალეობას შეიგნებდნენ და პირნათლად აღასრულებდნენ მას. ცნობილია თავად-ახსაურთა დიდი საქმიანობა ჩვენი ახლო წარსულის პერიოდში, ვივით აგრეთვე მაგალითები მის რაინდ წინამძღოლთა თავგანწირული მოქმედებისა და თავის-დადგობისა გი. — განათლებული, რაინდი და ნამდვილი არისტოკრატი, დიდი პატრიოტი თავადი სიმონი ერთ საუკეთესო წარმომადგენელთაგანი იყო ქართველ თავად-ახსაურთა, გნგრიული, მძიმეკმეო და უშიშარი დამცველი ქართველი ერის ღირსებისა და უფლებებისა, და ამიტომაც ირჩედა მას ხშირად თვის წინამძღოლად ჯერ რუსისა და ზემოდ იმერეთისა და მერე მთელი დასავლეთი საქართველოს თავად-ახსაურთა, ენდობდა მას სახვეგეთი და მადლობები იყო მისი ნაყოფიერი მოქმედებითა.

პარიზის ემიგრანთაგან ამიტომ დირსხულვდა დაეახას მდღეაწეობა ერთი იმ ქართველთაგანისა, რომელთა ცხოვრების დასრულებით დასრულდა მთელი ერთი ეპოქა საქართველოს ცხოვრებისა. თავადი სიმონის საფლავზე გრძნობიერი სიტყვება წარმოხტეგს მალვა ამირეჯიბმა,

ალექსანდრე ასათიანმა, დავით განჩაძემ, ცნობილ წულუკიძემ და ვალ. ჩუბინიძემ. განურჩევლად პოტიულ რწმენათა, ყველამ აღნიშნა და დააფასა ღვაწლი იმ ადგიანისა-რამდენიმე წოდებას წარმოადგენდა, მაგრამ მთელი გრს ემსახურებოდა, ვინაითგან თვით წოდებნი და რწმენა დასახლებულგბანიც ემსახურებოდნენ ქართველ ერს.

მთვეყავს აქ სიტყვა პოლკ. ფრ. წულუკიძისა, სადაც უფრო დაწვრილებით არის მოღსრობილი ცხოვრება და მოღვაწეობა განსვენებულის თავადის სიმონისა:

სიტყვა პოლკ. ფრ. წულუკიძისა.

უკანასკნელად გვთხოვნი საფლავის კარზედ, მვირფახე წინამძღოლად თავადი სიმონ, გმომვიდობები და გული მივგვიბე მწუხარებით, როდესაც მაგონებდა შენი უკანასკნელი დღეები აქ ცხოვრებისა. 9 თვე დავრული ვადმყოფობით ლეიონზედ, ჩველებრთვად ირენდი უმადლესს სულის სიმტკიცეს და ნებისყოფას, და როდესაც ვინმე შენთან შემივდიოდა სანახავად, ყველას კიბივით სვედობდით, სიყვარულით მდივითსავით, რითაც აძლევდა მათ მხნეობას, იმედს მამაგლისათვის. ამა ვის გაუგინი თავადი სიმონისა, ჩივილი მის ტკივილგწედა ან შევ გვეწედა, რომელიც მას გწვია სიბერის დროს! — შენ იყავი მეგობარი მამი ჩემისა და ის მეგობრული გრძნობა, რომელიც თქვენ შორის იყო, ჩემსაგ დავცედა შენთან. ხოვრა შენი ხათროიანი პირუგნებისა საუკუნოდ დარჩება ჩემს მეხსიერებაში.

მაგრამ შენს დაკარგვას, მკირფასო წ. ნამძღოლო, მარტო იმისათვის კი არ ვივლად, რომ ჩემთვის იყავი საყვარელი უფროსი, არამედ უფრო იმიტომ რომ შენი და შენისთანების წასლვით იმარხება მთელი ერთი ეპოქა საქართველოს ძველ რაინდთა...

...თავადი სიმონი იყო მვილის-შვილი იმ სიმონ წერეთლისა, რომელიც დარჩა ერთგული უკანასკნელი იმერეთის მეფის სოლომონ მეფრისა, რუსის ძალადობის წინაშე რომ თავი არ მოიხარა და ხანგრძლივი ბრძოლის შემდეგ უხვლავ სიმონბას ოსმალეთში გადახვეწა არჩია და იქ გარდაიცვალა. მძინი მძვეე! გადაყავა, მაგრამ მეფის სიკვდილის შემდეგ ის რუსის მთავრების ჩემ-რთვით სამშოღლოში დაბრუნდა, ხოლო მთავრებამ მთელი მისი ქენება სახელმწიფო ქენებდად გამოაცხადა.

დასრულდა ის ეპოქა, ბრძოლვაში და შემდეგ აჯანყებებში დადილობა საქართველომ ხმალი ქარქაში ჩაგდ და იძულებული გახდა სხვა წესით და სხვა გზით შემოძღვროდა უძლიერეს მტერს. რუსეთის მთავრობის გამარჯვებულ პოლიტიკის წინააღმდეგ ბრძოლა მამის შესაძლებელი იყო უმთავრესად კულტურული საშუალებით, და რათგანაც თ. ახ-მას ჰქონდა საშუალება ასეთი ბრძოლა გწარმეგინა, იგინ შეუდგა ამ გზით თავის მთავა უღვის აღსრულებას სამშობლად წინაშე. და მე-19 ე საუკუნის იტორია ქართული იყო უმთავრესად კულტურული საშუალებით, და რათგანაც თ. ახ-მას ჰქონდა საშუალება მამის მხარის აღსრულებას სამშობლად წინაშე. და მე-19 ე საუკუნის იტორია ქართული იყო უმთავრესად კეთილ-დღეობისათვის და სხვა, აი ეს იყო ეროვნული საქმიანობა მამინდელი თ. ახ-მისა და გვირი დონეგული წინამძღოლი მისი მარადის სახსვრად დარჩება ქართველი ერის გულში. ბევრმა მათგანმა სიფლავს გი შესწავლა ერის ღირსების დაცვა. მოვიგონებ დიმიტრი ყიფიანი, კარგ აფხზი და სხვანი.

ჩვენთვის მარად მოხაგნარი თავადი სიმონი თ. ახ. წინამძღოლთა ამ ჯგუფს ეკუთვნოდა. თუ მისი წინაპარი სიმონი ხმლით ემსახურებოდა სამშობლს, მისი შვილის შვილი შეგვიდოდა დროთა შესაფერისი საშუალებით იფრედო მისთვის. ჯერ ვიდევ ახლავს თავადი სიმონი, 21 წლისას, განათლებით იტორის, კარგად მცოდნეს უხვლ ენათა, ირჩევენ რუსის თ. ახ. წინამძღოლად და გაქვის წლის შემდეგ წინამძღოლად შორაპნის თავ. ახ-სა. 9 წელიწადი რჩება ის ამ თანამდგობაზედ. ამ 15 წლის განმავლობაში ის ხდება ყველა წრეებისათვის მაგალითად პატრიოტებისა და მოღმირთა-მცემარეებისა. ამიტომ 1903 წელს მას ირჩევა მთელი დასავლეთი საქართველოს თავ. ახ-სა თავის წინამძღოლად.

თავადი სიმონი უშიშარი რაინდი იყო: 1878 წ. რუს-ოსმალის ომში ქართველთა რწმით მიიღო მონაწილეობა და ჯარით და ოფიცრებით იქნა დაჯილდოვებული, და ეს რაინდობა გამდირინა მან სამეჭალაქო ახსარგზრდად. როდესაც 1905 წელში და შემდეგ საჭირდ იყო საქართველოს უფლებათა დაცვა და მისი შველა ამ წლის შემდეგ დამდგარ რეაქციის დროს, სიმონმა პირნათლად და უშიშრად შეასრულა თავისი მოვალეობა. 1905 წელს მისი თაღსრობით და თავიანთ-მარტობით დასავლეთი საქართველოს თავ. ახ-მამ მითხრდა რუსეთის იმპერატორისაგან, რუსეთსა და საქართველს შუა დადგებული ხელშეკრულების ადგენა. თავ. ახ-ის ოქმს მამინდელი გვირგნურითა სტარტგლსკიმ მხვლელობა არ მიცა. 1906 წელს თავადი სიმონი მითის პეტერბურგს და იმპერატორს ჯრველ მოწესგებას წარუდგენს და მითხრავს ქართველი ერის უფლებათა აღდგენას.

1905 წ. შემდეგ დამდგარმა რეაქციამ მრავალი ქართველი რეველუციონერი ახალ-გაზრდა ომს ხვრებლა. თავადი სიმონი ამკარად გამდიდის მათ დამცველად და ბევრს რიხე-გომბითგან თავის ჯირს უბრუნებს. როდესაც მორაპანის მარშში ჩამდის და მსჯავს რწმენა, განსვენებულნი იგრძობის მათ უფრეგებს და აიძულებს ქვეყანა არ გადასწვან და არ განადგურდნ. — როდესაც რუსის მთავრებმა დგენას უწყებს გირონ გბისკობლს, რომელიც მამინ აგრეცედალას თხლულვად საქრთული გგვლისათვის, თავადი სიმონი იწვევს თავ. ახ-ის გრებას საჭრტეხრედ. ბრდტეხრის გამდიქმისათვის რუსები არუხადევენ დავით მიქელაძეს, ვიტა აკაშიძეს, ნიკო თავდგობიძეს. თავადი სიმონი მამინდელ მთავარ მართებელს უხსნავებს: მქ დამარტუსადეთ, რათგან ჩემი ინიციატივით და თავმჯდომარეგვით იყო საპრტეხრედ ვრება მიწვევული, და ისინი განათავისუფლებულნი. მართლად დარტუსალებულნი მალე იყვნენ განათავისუფლებულნი.

ვიდევ ბევრი მაგალითის მოყვანა შეიძლებოდა განსვენებულის მდღეაწეობითგან, მაგრამ ესეც საკმარისია, რომ თამამად ვხტეკება: სიმონი იყო არა მარტო წინამძღოლი თავად-ახსაურთა, არამედ ნამდვილი მოქალაქე, რომელსაც ემსახურდა და მთავრად ახრულვებდა მას.

თავადი სიმონის სიხარულს სახლავარი არა ჰქონდა,

რედებს 1918 წელს საქართველომ დამოუკიდებლობა აღი-
დგინა, მიუხედავად იმისა რომ, ნაგვად მადლობისა, თავი-
სუფალმა სამშობლომ მას პირადი ცხოვრების სრული გან-
დევნა მოაგო. მაგრამ განუხადვრელი იყო მისი ტანჯვა,
რედებს რუსეთმა ჩველ-მეორედ დაიპყრო საქართველო.
უფლებმა აყრდნულს, ნოვოთერად ხავსებით განადგურებულს
სიმღერს ერთი იმედი-და დარჩენიდა — შეერთებოდა მისს
ქვირთასს ოჯახს, რომელიც აქ, უცხოეთში იყო გადმოხვე-
ნილი. აქ გაატარა მან უკანასკნელი წელი თვისის ცხოვ-
რებისა. მხრედ და ხულის სიმაგრით იტანდა გმიგნატულ
ცხოვრებას, რათგანაც ჰქონდა ველში ღრმა რწმენა, რომ
კიდევ გიონსგოდა სამშობლოს ნახვას და თავისი სქეულის
მიბარებას სამშობლო მიწისათვის. საუბედუროდ ეს იმედი
მას არ აუხრულდა. სოფელ ერთად ერთი მგდნიერგმა სვდა
მას წილად, — ის, რომ იგი უტანჯვლად მიეცა საუკუნოდ
ძილს, და რომ მისი მვირთახი ოჯახი, მგდმბარნი და პარტი-
ვის-მგდმგელი გარს გვხვიან მას.

საუკუნოდ და სამართლი იყო სხენება შენი ჩვენს მო-
რის, უსებრტაკებლ ქართველ და იმედიად ადამიანად...

ბიბლიოგრაფია.

„ვეფხისტყაოსნის საკითხები“

პარიზში გამოვიდა წ. ავალიშვილის წიგნი „ვეფხისტყა-
ოსნის საკითხები“, რომელშიც განხილულია ვეფხ. ტყაოსნის
დღის საკითხი: 1. შვიდ მნათობლა ლექსი, 2. შოთა მანიქე-
ველი, 3. ვეფხი და მთავარე და 4. მიჯნურება.

1. შვიდ მნათობლა განყოფილებაში განხილულია ვეფხის
ტყაოსანში მოხსენებული ასტროლოგიული-ასტროლოგიური
ელემენტები. სათანადოდ შენიერებული წყაროების გულდასმით
ანალიზით ავტორი იმ დასკვნამდე მიდის, რომ შოთას
მიერ მოხსენებული მნათობანი და მთელი რიგი გუნების
მოკლევანთა შეფუთვებიან იმ დროის მიხსნელებს აინიშნული
დარგის მგდნიერგბათა: რომ შოთა უდავოდ წყედ-მიწვენი
მდღობელი ყოფილა ასტროლოგიული მგდნიერგბისა იმ მო-
კლვობით, რომლითაც იმ დროინდელ განათლებულ კად-
რობებს იგი ჰქონდა, და იგულისხმება, მის მკითხველებსაც
უნდა ჰქონდათ მისი გაგების საშუალება.

შეგნიერული წყაროებით დასაბუთებას ამჟღავნებენ მკი-
რთაი ნიმუშები ანალიზირებული განსახიერებათა დასაგვლად და
ადამიანულ ლიტერატურაში. რათაც მტკიცებდა, რომ რუს-
თავალი მართლაც დიდი რწმენით ყოფილა. ის ყველაზედ
უფრო თავისუფლად იყენებს დიდი წყლავების ტაძრის
ახაგებად ყველა იმ მასალებს, რომელიც მის განკარგულებაში
იმყოფებოდა და რომლითაც სხვა მწერლებიც სარგებლობდნ.
მაგ. თუ ნი წამი განსჯოთ თავისი შემდეგ სურათში
შვიდი მნათობლის სახსნეად აგებულ მგდნიერგბითან სიმ-
ბოლოურ სახსნის ყველა ნაწილებს, როგორც თან-რიგს, ისე
მგდნიერგს, ჩარავს ასტროლოგიული-ასტროლოგიური სწავლის
მიხედვით, „რუსთაველი არც ფერადების მთელ გამმას გვი-
ჩვენებს. ... არც დიკთა არც აჩვენებს ყურადღებებს, მნათობელ
რიგთან შეთანხმებულს. ერთი სიტყვით, იგი მისდევს ასტ-
როლოგიის გადმოცემას სრული თავისუფლებით, როგორც
ხელეკანი, საშუალებათა პარტონი და მიზანთა მბრძანებე-
ლი“ (გვ. 26-27).

და თუ ნი წამი და სხვებს, სიღვად დვთაგისა, მიაქ-
როლებენ სუფიურ-რელიგიური მისტიციზმის ქარები, რუს-
თავალი ხელ სხვა ქვეყანაშია. ის არ არის ყმა რომელიმე
განკარგებული რელიგიური აღგზნებისა, ის თავის აზრთა
სახსნეად წავად ადამიანურ გრძნობათა და რწმენათა ქვა-
კუთხედებზედ აგებს; მისი პოეტური ადმატრენა, მისი რე-
ლიგიურ პათოსამდე ამადლეგული ადვრთვანება უმთავ-
რესად გამწვეულია ჰუმანიური სიმბრძნის მოტივივით და
იგი ამ ქვეყნულ, სოფად ადამიანურ იდეალს ქართულ გრდ
ვრულ ჩვენურზედ ამდგნებს.

გამოკვლევის ეს ნაწილი მკრად მვირთახი და მნიშვნე-
ლოვანია. ეს შეზღუდვება გადმობრუნდა თუმცა ადრეც ყო-
ფილა გამოთქმული, მაგრამ შეგნიერული დასაკუთება მწო-
ლოდ ახლა გიონსა მას.

2. შოთა მანიქეველი წ. ავალიშვილის კრიტიკა შო-
თას მანიქველობისა სრულიად სამართლიანია. იგ ამტკი-
ვებს, რომ თვით ის წყაროები, ყალბი ან ყალბად ახსნილი,
რომლითაც პ. ინვროყვას შოთა მანიქველად გჩვენება,
ხელ სხვა პირველებს გჩვენა და არა ვეფ. ტყაოსნის ავტორს.

სოფლ ვეფ. ტყაოსანი, რომელსაც უნდა დაგყრდნობ
მკვლევარი, ამის მაგვარ საბუთებს არ შეიძებს. არც შოთას
შეშქმევებას ახასიათებს რაიმე მანიქველური. პირქით,
წ. ავალიშვილის სწორი შენიშვნით და დასაკუთებით ვ.ტ.-ში
სწორედ ამ მხლელ-მხრეველობის ვვალი არა ხანს, —წი-
ნააღმდეგ პ. ინვროყვას მტკიცებისა, —ქრისტიანობის და
სხვა რა ვი მრავალი. მაგრამ ყველაფერი ისეა მცზმარებული,
რომ ადამიანს გაუჭირდება იქ რომელიმე რელიგიური დოქ-
ტრინა დაინახოს.

რუსთველი თავისი სარწმუნოებრივი მიმართულებით
თითქვს თავისუფლდება ვიწრო რელიგიურ თავისებურება-
თაგან და მისდევს სოფად უნივერსალურ რელიგიურ იდეებს.

შოთას მანიქველობის სწინააღმდეგო აზრი რუსთავე-
ლის მკვლევართა თითქმის დიდი უმრავლესობის მიერ იყო
გამოთქმული. წ. ავალიშვილის ნარკვევი კი მით არის მკი-
რთახი, რომ ის მოკლედ, მაგრამ ყოველმხრივ არის დასაბუ-
თებული. აგრეთვე რუსთაველის საერთო მხლელ მგდნიერ-
გის საკითხზედ ბოლოდ ხანებში გამოთქმულ აზრებს ადა-
სტურებს და ასაკუთებს წ. ავალიშვილის გამოკვლევა და ეს

ნიშანია რამდენიმედ თვით აზრის ჰემიანტირებისა, რაც
მემდგე მკვლევარს რუსთაველის შემოქმედების ახსნის საქ-
მეს გაუადვილებს.

3. ვეფელი და მთავარე. ეს ნარკვევი ყველაზედ უფრო
საინტერესოა. საინტერესოა შენიშვნების სახით ახსნა სო-
ციურთა მეტაფორების, რომლებიც წარმოადგენენ აქ ჩვეუ-
ლებრივ სიტყვათ როგორც სპარსულ ლიტერატურაში ისე
ვეფს. ტყაოსანში; სოფლ პირველი მნიშვნელობა მათი იყო
შედადება ასტროლოგიული მკვლევრებთან, როგორც მაგალი-
თად: „გვიანდა იდგეს ღმრსა შეჯდგეს მზე მნათობთა უკეთე-
სი“, სოფდ ცხენზედ მჯდომი ნესტან დარეჯანი შედარბუ-
ლია მსხესთან, როცა ის მგდის ღმრის გრლში (ე.ი. ერთ-ერთ
ვარსკვლავთა კრებულში) და სხ.

ამ ნარკვევში უმეტეს ყოფილა საინტერესოა ვეფლისა
და მთავარის მოქმედებათა შედარება ნესტანის მგდმა-
რგობისა. მაგ. ნესტანი რომ ფატმანისგან გაპარვით სადრთ-
სეს ჰადარჩა, პოეტი ამბობს:
„დარჩა მთავრე გაგებული ვეფლისაგან ჩაუნთქმელი“.
როცა ნესტანი მდწყნილია:

„რა საბრალთა გავსილი მთავრე, ჩანთქმული ვეფლისა“.
სოფლ ქაჯეთის ცინითგან განთავისუფლებისას:

„წინაგეს მზისა მესხარვლად გამდმევა მთავრე ვეფლსა“.
ავტორის აზრით აქა გვაქვს წმინდა ასტროლოგიული მკვლე-
ნასთან შედარება, რაც უნდა მდმდინარეობდეს ინდევითთ-
გან. მიუხედავად იმისა, რომ ვეფლის (ან ვეფლ-ვეშაბის) მი-
ხსნით მზის დაბნელება მდგმულია ყველა ადამიანულურ და
ჩვენში დარჩენილ წლამებშიც, მაინც ავტორი დიკრებს,
რომ ის უთუოდ იქითგან უნდა მოდიოდეს, რათგან იგი
დღესაც გვხვდება სპარსულ და ინდევითის ლიტერატურაში.
სოფლ იმდროინდელი მგდნიერული მწერლობა იმას ადას-
ტურებს, რომ სამშობლო ამგვარი რწმენისა სწორედ ინდ-
ეთი უნდა ყოფილიყო.

ეს საკითხი უფრო იმითაც არის საინტერესო, რომ ის
აყენებს ებულის წარმოშობის საკითხს, და ავტორის აზ-
რით ეს ვეფლის და მთავარის შემთხვევა სწორედ იმ „ამგა-
ვის“ საშუალებით უნდა იყოს შემოტანილი, რომლითაც შო-
თამ ისარგებლა.

ეს საკითხი უთუოდ სპეციალური კვლევის ღირსია. არ-
სებითაც მაინც იქ მოვიდოდით, რათგან გრძნობილა რომ წდა-
პართა უმრავლესობა მდმის ინდევითთგან და ადგილი მესა-
ძლეულია შოთას ადგილოდგრივი წდაბრებით ესარგებლა ყვე-
ლა ამგვარი მასალის მგრჩევისათვის, სოფლარქიტექტურისა-
თვის საკმარისი იყო ისეთი ნაწარმოებები, როგორც არის
შაჰნამუჰ, ვისრამაინი, ამირან-დარეჯანიანი და სხ., რომელ-
თა გავლენაც საგრძნობა რუსთაველზედ, მაგრამ მისი გრძის
მიერ დარდნილიყო. იდეური მინარსის ტონის მიგმისა თ
ვის და კონკრეტული ხურათებისა და გმზოდების გადამე-
ნათვის იმ დროინდელი საქართველოს სინამდვილეს მრავალ
მასალას ამდგვდა მეთას, რაც ნათლად ხანს ვეფს. ტყაოს-
ნითგან. სული და დღობები ამ წმინლევისა ქართლისა. ად-
ვილოდრივი ამკის ან წდაპრის ნაშთი შეიძლება აქამდე დარ-
ჩენილი ხალხური ვეფის ტყაოსანი იყო!

მაგრამ ეს ახვც რომ იყო, ავტორის ძირითადი აზრის
მნიშვნელობა მაინც არ იგვლება, სოფლ დირებულევა მისი
დასაკუთებით განიხილება, რომელიც დღევანდელ მგდნიერ-
ულ მდთსოვნიერებას საგებში აკმაყოფილებს.

იგივე აზრი ავტორს საშუალებას აძლევს სოციურთი ად-
ვილების დასმარებით გამოარკვევოს დასაბუთებით გეგრა-
ფია ვეფს ტყაოსნისა, ველი, რომელზედაც იმგება რუს-
თავლის შემოქმედება და სრულდება ვეფის ტყაოსნის სუ-
რათობა. და ყველა ამით, გრთვარად მაინც, ჩნდება სოცი-
ურთი საუბუქლო ვ. ტყ.-ის ებულის ისტორიისათვის.

ეს გამოკვლევა რუსთველოლოგიაში უსათუოდ შევა რე-
გორც პირველი და დირხეულად მგრულეებული ცნა ვეფს.
ტყ.-ის გრძოდ კულტურულ-ისტორიულ საკითხთა კვლევისა.
საბოლოოდ არ შეიძლება არ მგდნიშნოდ: ჩვენნი ჩამქრ-
ალი ემიგრანტული ცხოვრება უნდა გავსოვდებდეს. მდღენება
არ სხვევია ქართველთა შემოქმედებასა და ტემპერამენტს.
მთელი ჩვენი ისტორიის განხილვაში სამშობლოს გარედ
არა გრთი დიად, კულტურული მგელი შექმნილა. რედებსაც
სამშობლოს სცილოდმდენ ქართული სული და გენია, იგი-
ნი სხვაგან პოულდმდენ თავშესაფარს და განაგრძობდენ სა-
შვილიმ, ილო საქმეს. სოფლ დიკვანდელი გმიკრანია ვერ
ავიდა ამ ტრადიციის სიმაყოფმდე. მაგრამ მიუხედავად ყვე-
ლა იმ უბედური პირობებისა, რომელიც მას ხელს უხუთავს,
მაინც შესაძლებელი ყოფილა ნიკვიერი და სოფლის-მოყვარე
ქართველი გმიგრანტისათვის ამ პირებშიმდე შექმნას
ღიბს-მესანიშნავი და საშვილი-შვილი რამ. ამისი დამარტ-
კიცებელია წ. ავალიშვილის გამოკვლევა.

„ახალი ივერია“

გამოვიდა ახალი ივერის N 3, რომელსაც აწერია „სა-
ქართველოდ გრდვილ-დემოკრატიული პარტია, სასოვარ-
გარეთელი ახალგაზრდების ღრგან“.

მკითხველს არ შეუძლია გაიგოს, ვის გვუთვნის ეს ღრ-
განი. ძნელია მისი მისამართის მიგნება, რათგან, მას აქეთ
რაც მთლიანი გრდვილ-დემოკრატიული პარტია დამალა
მის მთავარ კომიტეტში რამდენი წევრიც იყო, იმდენი ჯმუ-
ცი მესდვა (ახალ-გაზრდობაც მათ შორის განაწილდა) და
თითველი ჯგუფის ღრგანდ დიდიხალურად „გრდვილ-დე-
მოკრატიული პარტიის ღრგანდ“ აგნადებს თავს. ახვ რომ
ჩვენ არ ვიცით, რომელს ვუწოდებთ ნამდვილი და რომელს
უკანონი.

მაგრამ ჩვენ ამ შემთხვევაში ეს გაუგებრება ხელს არ
გვიშლის თანაგრძნობით მგხედოდ ყოფილ გრდვილ-დე-
მოკრატიულ ახალ-გაზრდობას.

რედებს თვითი გიორგი ჰიროვანი გამოვიდა, რაც
სრული პარტიციპაციის პრინციპით, ეს უმთავრესად უკან-
ბული იყო, რომ სასოვარდოდ წადგანდენილი განსჯითრე-
ბით გრდვილ-დემოკრატიული პარტიის მკითხველს, მალე
გაიგვდათ. გიორგის სახით მოვლინებულ ახალი პარტიულ-
ლი მდმრადების სულს, მალე მიხვდებოდა მის დიდ მნიშვნე-
ლოვანობას და აუცილებლად, განსაკუთრებით გრის და
სამშობლოს დღევანდელ საზოგადოებო წუთებში, და ჩადგე-
ვდა ამ მდმრადების სათავეში. მაგრამ მკვლი პარტიციპის და
მკვლი თავისი გავლენა მათზედ იქამდე მლიერი ადამიანდა,
რომ გარკვეული ნაწილი კიდევ აქამდე ვერ გამოვიდა მკვლი
ჩარჩევეთაგან.

ახალი ივერისგან გამდვილი ნაშოჯიო გამდვიან, მაგ-
რამ მათი გამოხლება ალაგ-ალაგ კიდევ შეიგავს იხეთ ელემენ-
ტებს, რომელიც გვინადმდებება სრული პარტიციპის
იდეას. სოფლ აქაც აღბად მალე შეაშქმელს სამშობლოს სოც-
ვარულის სხივი და ეს ბურუხიც განიბნევა. ამ აზრის დასამ-
ტვიცებლად ჩვენ მოვიყვანთ რამდენიმე ნიმუშს „ახალი
ივერითგან“:

1. მდწინავე ახალ ივერიელთა ამბობს: „ჩვენთვის სამ-
შობლოდ ყველაფერი, ჩვენი გრძობა და შეგნება ინტერეს-
ულურად მას უკმრია“ და აქ განმდრებულია არა მარტოდ
აზრი, რომელსაც დიდი ხანი ქდავობს თვითი გიორგი, არა-
მედ ტერმინებიც, რომლითაც ის სატავს ამ აზრს.

2. „ჩვენ მთავარ მიზანს, საქართველოს განთავისუფ-
ლების საქმეს, ისე ვერ მივანწვეთ, თუ მენმევიში არ გავა-
ნადვრებთ“ (გვ. 12), ამბობს ახალი ივერიელი. და ეს იმ
დრდს, როდესაც სოციურთი მათი ლიდერები (ახათიანის
კომპანია) ახლაც საერთოდ გზებს გმეგენ მენმევიკებითან. — გი-
ოვან მერტი, მგდრე ავტორი უფრო მრს მიდის და სამართ-
ლიანად ამბობს, რომ „მენმევიკ-ბოლშევიკებთან დავა წგენ-
მეტია და უნაყოფოდ, რათგან ისინი სულ სხვა ჯიონისა და წარ-
მომშობის არიანდ“. — თვით-გიორგისაც მერტი არა უთქვამს
რა!

3. საქართველოდ დამოუკიდებლობის საკითხშიც ახალი
ივერიელიც სწორ დასკვნამდე მივიდენ. აი რას სწერენ ისი-
ნი: „რუსეთის რევოლუციამ და მისმა შემდგომმა განვითარ-
რვამ ყირამალა დააყენა მენმევიკების მკვლი მგხედულებ-
ნი ...“ და „გვერთი მარტვისა და გდუნების შემდგე იმეღ-
ბული განდენ საქართველოდ დამოუკიდებლობა გამოეცნა-
დებითა“ (გვ. 9). ეს იმეღება თვით „დამოუკიდებლობის
აქტშია“ გათვალისწინებულად. თვითმა გიორგით თავის დრდ-
ზე აღნიშნა ეს (ის. გვ. თ.გ. N 33-34 წერ. „ქართველი სო-
ციალ დემოკრატიები და დამოუკიდებლობა“) და აი, გსეც
დრდად სახამაშნოდ მოვლენად უნდა ჩაით ვაღდს, რომ ახა-
ლი ივერიელიც მივიდენ საქართველოდ დამოუკიდებლობის
თვით-გიორგულ შეფასებამდე.

4. საქართველოდ დამოუკიდებლობის რესპუბლიკის შეფა-
სებაც სწორია: „საქართველოდ რომ გრდვილი სასგლმწიფდ
ყოფილიყო, გოლშევიკებს მასთან ბრძოლა გაუჭირდებოდა-
თ“ (გვ. 16), ამბობს ახალი ივერიელი. რომ აქაც გიორგი-
ლოვლ მგდვასთან გვაქვს საქმე, ამაშიც სომ ქვივი არავის
მგეპარგვა. განა გრდვილ-დემოკრატიებისადმი თვითი გიო-
რგის მთელი საყვედური ის არ არის, რომ გრ. დ.-ში მდ-
ნებად გაუნდენ სოციალ-დემოკრატიებს, ვერ დაანთეს პარ-
ტიულთა გრდვილი ქართველთა გულში და უბრალედ ქართა მგ
ბერვანედ ჩაქრა ყველაფერი. ვით გრდვილად?

საერთოდ უნდა ითქვას, რომ ამ ყურნალის სახით
გრდვილ-დემოკრატიული ახალ-გაზრდობა საკმაოდ ბრდ-
რესს აკეთებს სრული ნაციონალიზმის იდეის შემგნებისა-
კვე და პრაქტიკულ საკითხებშიც ჰემიანტირ გზებს უახლოვ-
დება

რაც შეეხება ცალკე წერილებს, უნდა ითქვას, რომ
„ქართული სულის“ ავტორი აწევს თანამდრდვე ნაციონა-
ლისმის თვრთის სწორ შემგნებას, ის გრკვევა გრდვილი
სულის ისტორიულ განვითარებამდე, რაც საბუთია იმისა,
რომ ის საგებით თავს აწევს იმ უტრბიურ ელემენტებს,
რაც თავს გზვიან გრდვილ-დემოკრატიულ პარტიას.

მხოლოდ ავტორი წერილისა „ისტორიული გზით“ ჰერ
კიდევ ვერ არის გრკვეული სრული ნაციონალიზმის პრინ-
ციპებში. მისთვის კიდევ გაუგებარია გრდვილი იდეოლო-
გიის საუბუქლები და ამით არის გამოწვეული მისი სიტყვ-
ბი: ერთის მხრით „გრდვილ-დემოკრატიული პარტია თავის
მიხნად ისაზავდა მთელი ერის ინტერესებს, საქართველოს
„გრდვილ-დემოკრატიის დასაყრდნოდ სოციალურ პასად
სდგმა ერის უმრავლესობა, ქალაქისა და სოფლის მესაკუთ-
რენი“ (ს. წ. გვ. 10). აქეთგან ხანს, რომ გრდვილ-დემო-
კრატიული პარტია ყოფილა ბურჟუაზიული პარტია. მაგრამ
„მთელი ერთი“ მარტოდ ბურჟუაზიისაგან არ მგდგება. ამ
თვალსაზრისით გრდვილ-დემოკრატიის იდეინადევა აქვს
უფლებმა „მთელი ერის“ ინტერესებზედ ილაპარაკოს, რამ-
დგნადაც სოციალ-დემოკრატიებს. სულ სხვაა ნამდვილი,
მთელი ერის ინტერესი. ის მადლა სდგას კლასიურ ინტერეს-
ებზედ, ის შეიგავს ყველას მათ! — ჩვენ ვუსუბვებთ ახალ-
გაზრდა ახალ-ივერიელებს სრულ ნაციონალურ შეგნებას.

„მხედარი“

თვითმა გიორგომ არა ერთხელ ამხილა ჩვენი სასგლ-
ვანი მგდრდობის ბედი და რელი ჩვენი გრდვილი (სოვირ-
ბისა იმ წუთებში, როცა ერის საქმე ბეწვზედ ეკიდა.

არა გრთხელ აღიარა მან საჯაროდ ჩვენი პოლიტიკური
პარტიების სიგმე ყოველდღიურ მოვლენათა დფასების
დრდს და უვიცობა სასგლმწიფდობრივი საქმიანობის წარ-
მეებაში, და ჩვენი დღეუბის მიხსნების ჰემიანტირ დასკ-
ვნაც გააკვია. თვითი გიორგის აზრია, რომ ერის სვე-ბედის
გადაწყვერის საკითხი არ შეიძლება იმ ძალთა გარეშე მცზ-

დგს, რომელიც სწორედ კრიტიკულ მომენტში არიან გადა-
მწყვეტნი, რაც ამჟამად არ მდინა ჩვენი ხან-მაცულ და-
მდუკუნობის ხანაში; პირიქით, სამხედრო მოქმედება
თანამედროვე პარტიული მინისტრებისა და ექიმების კანდი-
დატების განხორციელებით სწავლებულა.

თეთრი გიორგი სიამოვნებით აღიზნავს, რომ დღეს
თვით ჩვენ მხედრობაში ისე დრამა შეიქმნა ეს აზრი, იქამდე
მდინდება, რომ ამანვე თვით მხედრობა აღაპარავდა და
ჩვენ დრამა გვწამს, რომ ქართველი მხედრობა, რომელიც
ყოველთვის ვრს მაცდურს მგონია წყაროდ ევლინებოდა,
დღესაც კიდევ გამოიჩინოს თავის ხაზს და სხვისგან და-
დგული თვით ადამიანის თავის ხაზს და ავტორიტეტს
ერთსა და სამშობლოს საკეთილდღეოდ.

ქურნალ „მხედროს“ უკანასკნელი ნომერი მაჩვენებე-
ლია ამისა. „მხედროს“ ფურცლებს განსაკუთრებით ამოვი-
ნებ ვ. ნა—ლის წერილები, რომელიც შედეგია მთავრობისა
სისტემატიური, დივიქტიური დაკვირვებისა, საქმის დირ-
ხეული ცოდნისა და დინჯი შეფასებისა ავტორის მ. გრ. —
მხედრობაზე სწავლით და ექიმების გზით მივიდა იმ დასკ-
ვნამდე, რომ დამოუკიდებლობის დროს „არც ერთი ჩვენი
პოლიტიკური ჯგუფი და არც ერთი პოლიტიკური პირი არ
არ იდგა სახელმწიფოებრივი შეგნების სიმაღლეზე, არც
ერთ მათგანს არ ჰქონდა სათანადო ჰორიზონტი და ჯანი
სახელმწიფოებრივი მუშაობის გასაძლიერად“ (მხედრობა N 9
გვ. 13).

თეთრი გიორგი, რომლის „ზრი და იდეა იქ აღმოცენდა,
სადღეს უკანასკნელად საქართველოს მწვე ჩავსვენა. სამხე-
დრო საღმისი სვეტები ღირსეულ მამულიანობებს, ქართველ
მხედრობას, და იმედოვნებს, რომ დღეს მაინც, ამ უდიდესი
პოლიტიკური ჯგუფი და არც ერთი პოლიტიკური პირი არ
სამშობლოს ზედის შესაჯებდა და თავსაც სხვად დას-
წევს თავს იმ ხიბვებს, რაც საქართველომ განიცადა, და ის
ძლიერი პარტიული ხელით, აზრით, გრძობით, გენგბი-
თა და მათი აქტიური შეკრება მომავალ სამხედრო
რომდღეობაში.

„სამშობლო“.

ბევრი ლანძღვა და გინება ამ დროსაც მე-9-10 ნომე-
რში მოთავსებული თეთრი გიორგის წინააღმდეგ, ხოლო არც
ერთი ჩვენი დემოკრატის ჯულ-წრფელი და აზრთაანი კრიტი-
კა. — რომელიც ბატონი ასათიანი იმასვე იმედობს თეთრ-
გიორგისად, რაც სთქვა მის მენშევიკებთან შესაბამისად
მოხსენებაში. ჩვენი თავის გასაგება: მენშევიკთა წინაშე მისა-
ტან ძივნად სჭირდება მას სიმრუდე და სიყალბე. მაგრამ
რადღესაც მ-ნი ელ. პატარაძე რადიც უარობას უწოდებდა
რომელს ფეიქსებისა და დეგენერაციის წინააღმდეგ,
ახალ მგობართან შეთვისებული სტილით, აქ კი მენშევიკებ-
ის საყმად განმსაღებულის მიერ ძივნის მიტანის სურვი-
ლის გარდა რადიც სხვადა ხანას: „სამშობლო“ პუბლიცისტ-
ვრც იმ გაუგებ, რასაც ჩვენ ვამბობთ, და ვერც მისი ლიდერ-
ის მოვალეობა აღუსრულებია სერიანად. თუ ბატონი ას-
ათიანს მართლა აინტერესებს ეს საკითხები, სჯობდა თვით
იმსჯელოს მათზე „სამშობლო“ (ეს ტერმინი სწორედ მას
უკვრის ძლიერ), თორემ პატარაძეების ჩმ. სვა უპატარავეს
პრესტიჟს ვერ მოულოვებს მის დროსაც ვერც თვით მენ-
შევიკთა შიგნით. ჩვენ კი პატარაძეებთან საუბრობათვის არც
ჩაღისი გვაქვს და არც ადვილი ჩვენს დროსაც.

ალ. მანველიშვილი.

ოკრილე სიტყვა ბატონ ნაკაშიძეს.

„ახალი ივერიის“ მეტყვე ნომერში ბ-ნი ნაკაშიძე მე-
ტად აღვსებულ წერილსა სწირს ჩემსა და „მეგობრის“ წი-
ნააღმდეგ და მინდა დროულად სიტყვით დაგამშვიდო.
წაკითხულს გაგება უნდა, ვ-ნი ნაკაშიძე. მე გ. ს. «თ. გ.»
მე-2-3-ნომერში მხოლოდ რამდენიმე სიტყვით გამოვსთქვი
განსაკუთრებული აზრი, და დაკვირვებულს მკითხველს ადვი-
ლად მისვდება, თუ რის თქმაც მინდა. აი, თუ გნებავს, მოკ-
ლე განმარტება ჩემს მიერ გამოთქმული აზრისა: 1919 წ. და-
მარცხვალ სომხეთს ჩვენმა მთავრობამ დაუთმო საქარ-
ველს ტერიტორიის ნაწილი. ეროვნული პოლიტიკის თვალ-
საზრისით ეს დიდი დანაშაული იყო. მაგრამ იურიდიულად
კი სავსებით განდინებო აქტი. ამ საერთაშორისო იურიდიუ-
ლი აქტით სომხეთზე გადაეცემა მინა-წყალი გამოვიდა
საქართველოს საკუთრების სფეროდან და იქცა სომხეთის
სახელმწიფოს საკუთრებად. ესევე მოხდა 1921 წ., როცა
ყოველად უგუნურმა მენშევიკებმა მთავრობამ დახალისეს
უღმრთესი კლერის მარცხსა ნაპირი ართვინ-მორჩხა-მარ-
დადის-მურჯულით.

მენშევიკების მიერ სომხებისადმი გაბმებული ტერიტო-
რიის დაკრუნება ან ისევე დრ მხრივი თანხმობით, ე. ი. საე-
რთაშორისო განდინებო აქტით უნდა მომხდარიყო, ან დმის
სამართლის ძალით. ასეთია პრინციპები საერთაშორისო
სამართლისა.

არა მხოლოდ დღისი შეადგენს საქართველოს ისტო-
რიულ ტერიტორიას, არამედ მტკვრის სათავეს, რაიბურთიც,
ჭანეთიც და მთელი საქათალიც. მაგრამ ამ დაკარგული ად-
გილივის წარა-მარა დგენა ძალიან შორს წავიყვანს და მრ-
ვალ მტერს ავიყვანებს. ისტორიულად დაკარგული ტერი-
ტორიის დაბრუნების აქტიურ პოლიტიკას დრომსა და პი-
რობების მერჩევა უნდა და ყოველივე შემთხვევაში ამ პოლი-
ტიკის მტკიცე იურიდიული ფუძის მონახვა. ხოლო 1920 წ.
ჩვენი მთავრობის მიერ შემდგომი ადგილების დაკა-
ველა იყო მხოლოდ სომხეთის უმედურად სარგებლად.
ჩვენ მთავრობას არა ჰქონდა არავითარი იურიდიული საბა-
ვი და ამ გვარ პოლიტიკას დრო და პირობების გონივრულ-
მგონად. ეს იყო და სამინგლი ისტორიული წუთები, რე-
დესაც რუსეთი ხელახლად შემოვიტრა კავკასიაში, დაიპყრ-
და იმდროინდელი, ჩრდილოეთი კავკასია, სომხეთი და საქარ-
ველსავე შემოვიტრე ვსქტრედა. ამ განსაგებლის შემს-
ჩვენი მთავრობის პოლიტიკის დედა-მარდი, მისი ზრუნვის
უმთავრესი მიზანი უნდა ყოფილიყო კავკასიის ყველა ზალ-
სთა შეკვრება საერთო მტრის წინააღმდეგ და არა სომ-
ხის ხალხის გასვლა რამდენიმე დღესთვის კილომეტრის
მინისათვის.

მაგრამ ყველა ეს იურიდიულ-პოლიტიკური საკითხები
შედაბრებით რთულია, და თუ თქვენ, ვ-ნი ნაკაშიძე, მათში
ვერც გრკვევით, რასაკვირვებელია ამიტომ ვერავინ ვერ ვისაყ-
ვედურებსთ. ერთი საყვედური კი უნდა გავუდოდ და მოვან-
ხროთ: სანამ იმნაირ სიტყვებს დასწრდით რეკორდ „დას-
ვრება“, (დანამუდვი და სხვა, უნდა კარგად დადვიდოთ,
საკითხი, რომელსაც ვსვით, კარგად შეისწავლოთ, კარგად
ასწონ-დასწონით. ესე რომ მოქმედებოდა, გვიდინებო-
დათ, რომ სულ სხვაა დმის და სამსახურის დროს ღენ-
ლის მთავრობის წინაშე დამორჩილება და სულ სხვაა დმი-
სა ან სამსახურითა გადადგომის შემდეგ მის მიერ მთავ-
რობის პოლიტიკის კრიტიკის გაწევა და აგრეთვე კრიტიკუ-
ლი განხილვა მტრის და მთავრობის მიმართებისა.
პირველი სამხედრო მოვალეობა ღენებისა, ხოლო მე-
ორე წინააღმდეგობა მოვალეობა სამშობლოსადმი.
განა ღენება იყო, ლუდენდროვი, კასტელი და სხვანი
დმის დროს ყოფილ მთავრობათა საქციელს ან მტრთა სამ-
ხედრო შეცდომებს არ უწევდ კრიტიკას მათ დმის შემდეგ
გამოქვეყნებულ თხუთმეტი წელიწადის გინგონი
დრანგის ან გერმანელი, მაღლობის მაიორ, გამოცხადების ამ
ღენებლებს დასწრების დროსად? და არ მესმის, მე რად მი-
მტრებთ ასე ადვილად? ქართული ჯარი საუბედროდ აღარ
არსებობს, არც მე და არც სხვა ვინმე ქართველი მხედარი
ქართულ სამხედრო სამსახურში აღარა ვართ; მენშევიკებ-
ის მთავრობას მხოლოდ მთავრობის სახელი-და შერჩა და
თქვენ მე მიკრძალავთ, რომ ამა თუ იმ სამხედრო დგონ-
ების ან პოლიტიკურ აქტს კრიტიკა გავუკეთო, დავიწუნო ან
მოვიწინო, და ამიტომ დასწრების დროსად მრანგავთ? უნ-
და მოვანხროთ, რომ თქვენს წინაშე მართლაც გასაღვა-
ნია და ეტყობა, რომ თქვენს დროს უფრო თქვენს ნერვებს
და რადიც გულის წყრდმას ვმორჩალებოდით, ვიდრე ლე-
ლიკას.

რაც შეეხება „მეგობრის“ წერილს, ვერც ის გაგიკათ.
„მეგობრის“ ბატონი კვინტიანის მხოლოდ ეს უსაყვედურა,
რომ მას 1921 წ. დმის კრიტიკა აქამდე არ დაუწერია, რათა
ჩვენ დგინებოდა და საერთოდ ჩვენს საზოგადოებას ეს სა-
ვალად წარსული გაკვეთილად მაინც გამოსდგომოდა.
ლეო კერესელიძე.

ქართული წიგნა-ლოცვა პარაზში.

მცირეობისთვის ქართველი ერთი დიდის სიმამაცით იგე-
რიება ათასეულ წელთა განმავლობაში მრავალ რიცხოვან
მტრის ურდობებს და თავისი ეროვნული სახე აქამდე შეინახა.
მიხეწი, რომ ქართველი ერთი, როგორც რჩეული მარგალიტი
ყველა თავის თანამედროვე უძველეს ერთა შორის, გადარჩა
აღვას პირისაგან მიწისა, მდგომარეობს იმაში, რომ მისი
გული ყოველთვის გამოდარი იყო სამშობლოს სიყვარულის
ცეცხლით, რომ მისი სული განსხვავებული იყო სარწმუნო-
ბრივი გრძობით. ეს ორი დიდი ფაქტორი ჯებირი იყო ერის
წალოცის და მედგარდ იცავდა მას შავის ბედისაგან.

დღევანდელი ეროვნული სახელმწიფოებრიობაც უნდა
აღსდგეს ნაციონალიზმის დროის ქვეშ, ჩვენი სარწმუნოებრი-
ვი ემბლემით-წმიდა ჯვრით, და ზნეობის მქადაგებელი სახარე-
ბით ხელში.

ქართული წიგნა-ლოცვა პარაზში არის უდიდესი ქართუ-
ლი საქმიანობის დასაწყისი, რომლის მსგავსი ემიგრაციაში არ
გაუკეთებულა 10 წლის განმავლობაში. ქართული ლოცვა ერო-
ვნულ ჰანგზედ, შვენიერი გალობა, დიდალი საზოგადოება მქ-
ლესიაში ავიწყებს ყველას დღევანდელ უბედურებას.

მათა გრიგოლ ფერაძის მშობლიური სიყვარულით გუ-
ლითგან აღმომხდარი გრძობიარე სიტყვები ხდება მსმენლის
სულსა და გულს; მისი ყოილი ჩვენი დღევანდელი თაობის
დაუდგობაზედ, მისი მოწოდება ახალგაზრდობის და განსა-
კუთრებით ქართველი ერის მოვალეობაზედ სამშობლოს მი-
მართ შთამგონებელი ძალით იბეჭდება ყველას გულში.

მათა გრიგოლის შვენიერი ქადაგებანი მომასწავებელი
არიან იმის, რომ აქ, უცხოეთში, სადაც არ გაისმის მშობლი-
ური ზარის რეკა, ქართველობა ეღირსება ეროვნულ-სარწმუ-
ნოებრივ კერას, — კერას ჩაუქრობელს, ლამპარს მანათობელს.
ერთხელ კიდევ აღორძინდება ეროვნული კულტურულ-სარწ-
მუნოებრივი ცხოვრება და მოღვაწეობა სამშობლოს მიწაწყლის
გარედ მსგავსად იერუსალიმისა, ათონისა, შავი მთისა და სტა-
მბოლისა.

დასსწრე.

სალამო.

ა | წ. 17 ოქტომბერს „კლექით სნეულთა დამხმარე საზო-
გადოება“ გამართა პარაზში საღამო ამ საზოგადოების სასარ-
გებლოდ.

ეს დაწესებულება დაარსდა პარაზში კერძო პირთა თაოს-
ნობით ძლიერ საჭირო დროს. მრავალი ავადმყოფი შეგვიძინა
ემიგრანტულმა გაჭირვებულმა ცხოვრებამ. საღი ახალგაზრ-
დობა, რომელიც სრულიად უჩვეულო პირობებში იძულებუ-
ლია ქარხნებში იმუშაოს, ადვილად სნეულდება. სამშობლოს
წმინდა და სამურ ჰაერის მაგიერად ქარხანაში დასწული და
მოწამლული ჰაერით სუნთქვამ თავისი ნაყოფი გამოიღო. ავად-
მყოფნი, ფილტვებ-დაზიანებული ადამიანები ღვთის ანაბარა
იყვნენ და უპატრონოდ ხდებოდენ მსხვერპლი საშინელი სენისა.
გამოჩნდენ ღვთისნიერი ადამიანები ქ-ნი აფხაზისა, ყორდანი-
სი, ერისთავისა და დეკანოზიშვილისა, რომელთაც ითავეს დამ-
ხმარე საზოგადოების დაარსება, და მათმა დაუტოლავე შრომამ
და გულმოდგინედ საქმის სამსახურმა არა ერთი ახალგაზრდა
გამოგოჯა ამ საშინელ სენს კლანკვებითაგან.

უკანასკნელი საღამო, 17 ოქტომბერს გამართული, ფრიად
ლამაზი და საინტერესო იყო. მრავლად დაესწრენ უცხოელები.
განსაკუთრებით დიდი ყურადღებით მოგვექცა პატივცემული
ლელი დეტრინგი, რომელმაც უხვი შემოწირულება გაიღო.

ეს, თუ არ ვცდები, პირველი შემთხვევაა, რომ უცხოელი ასე-
თის ყურადღებით მოქცეულა ქართველთა და გულსხურვალე
მონაწილეობა მიეთა ჩვენ საქმეში. საღამოს საუცხოველად ელფე-
რი ედვა. ქართულმა ცეკვამაც სიმამრისა და სიმამრის მი-
ყვანა უცხოელები.

განსაკუთრებული მადლობა უნდა ქ-ნი თანამეგობარ-
ვისა, რომელმაც ამ საღამოს მოწყობისათვის დიდი შრომა
გაიღო.

ვიმედოვნებთ, რომ ეს საზოგადოება ისეთ საქმის მოყვარე
ადამიანთა ხელშია. რომ მომავალშიც ეცდება მის გაღვივ-
რებას და მით უმჯობეს საცოდავ, დასწეულბულ ახალგაზრ-
დობას. ყოველი ქართველი ვალდებულია მიაწვდინოს თავისი
თუნდაც მცირედი წვლილი ამ საზოგადოებას და მადლობით
მოიხსენიოს მისი ყოველად პატივცემული ხელმძღვანელი.

თეთრი-გიორგელი.

პარაზში დაიბეჭდა „ლედა ენა“.

დ. ხელაძემ გამოსცა ქართული ენის დაწვებითი სახელმძ-
ღვანელო, ი. გოგებაშვილის „ლედა ენა“ (პირველი ნაწი-
ლი). წიგნი დაბეჭდილია კარგ ქალაღზედ, სუფთად, და ყვე-
ლა სურათები შესრულებულია ზედმიწევნით კარგად. წიგნი
დირს 10 ფრანკი.

„ლედა ენის“ გამოცემა უცხოეთში, სადაც ქართველი
მოზარდი თაობა მოკლებულია მშობლიური ენის სახელმძღვ-
ანელის, დიდ ეროვნულ-კულტურულ საქმედ უნდა ჩათვალოს
და ამ დირს შესანიშნავ მოვლენას თეთრი გიორგი სიამოვნებით
აღნიშნავს.

ყოველ ქართულ ოჯახში უნდა იყოს „ლედა ენა“!

კოკისკონდენსია შენობითგან.

27 სექტემბერს ენევაში მოხდა მეტად საგულისხმო არ-
ჩვენები. 20 სექტ. რესპუბლიკის მთავრობა პროკურორმა და-
პატიმრა შენების რესპუბლიკის ფინანსთა მინისტრი ბ-ნი და-
ვით შორია თანამდებობის აღსრულების დროს ჩადენილი ბო-
როტ-მოქმედებისათვის. დაპატიმრებული მინისტრის ალაგას
მოქალაქეებმა ახალი პირი ამორჩიეს. შენების რესპუბლიკაში
მთავრობის წევრებიც ისევე საყოველთაო ხმის მიცემით ირჩე-
ვიან, როგორცაღაც დემუტრები პარლამენტში.

წამოყენებულ იქნა მხოლოდ ორი კანდიდატი: ბ-ნი პიკო,
რადიკალი, და ბ-ნი ოლტრაპარი, ფაშისტი. პირველ კანდიდატს
მხარს უჭერდნ ყველა პარტიები: დემოკრატები, სოციალის-
ტები, რადიკალები, ქრისტიან-სოციალისტები და სხვანი. ხო-
ლო ფაშისტთა პარტია მარტოდ-მარტო გამოვიდა არჩენების
კომპანიაში და არც ერთ პარტიასთან არავითარი კომპრომისი
და კომბინაცია არ მოისურვა. მიუხედავად ამისა, დემოკრა-
ტების კანდიდატმა ფაშისტების კანდიდატზედ მხოლოდ ცხრა-
ასი ხმით მიიღო მეტი. ეს იყო დიდი გამარჯვება ფაშისტებისა,
თუ მხედველობაში მივიღებთ, რომ ენევა უკიდურესად დემო-
კრატიული ქვეყანაა და ფაშისტური პარტია კი სულ ახლად
დაარსებული.

ამ არჩენებმა ნათელ-ჰყო, თუ რამდენად უძლიერი და
დრო-მოკმულია დემოკრატიული წყობილება, და რომ დემო-
კრატიულ ატმოსფეროში დაბადებული და აღზრდილი საზო-
გადოებაც კი თანამედროვე ცივილიზაციის ხსნას მხოლოდ
ფაშისტის მიერ წამოყენებულ პრინციპებში-და ჰხედავს.

წიგნიანი კლავტისი მხარით.

დიდად პატივცემული ბატონო რედაქტორო,
გთხოვთ დაუთმოთ ადგილი თქვენს გაზეთში ამ განცხა-
დებს:

დამწუხრებული ოჯახი თავადი სიმონ წერეთლისა: ქვირი
ანასტასია წერეთლისა, ასული მარიამ დადიანისა და სიძე ნი-
კოლოზ (კოკი) დადიანი უღრმეს მადლობას გუძღვნით იმ პირთ,
რომელთაც პირადად თუ წერილობით მიიღეს მონაწილეობა
ჩვენს მწუხარებაში.

ბატონა რედაქტორო,

უმორჩილესად გთხოვთ ნება მოგვცეთ თქვენი გაზეთის
საშუალებით ვამცნოთ ქართულ საზოგადოებას, რომ პარაზში
არსებული ქართული დრამატული წრის მიერ ა | წ. 26 დეკე-
მბერს წარმოდგენილი იქნება ალ. სუმბათაშვილის 5 მოქმე-
დებიანი ისტორიული დრამა

„ლაღაბი“

იმედი გვაქვს ქართული საზოგადოება მრავლად დაესწრება
ამ წარმოდგენას.

პატივისცემით შალვა ნემიგონიძე.

უმთავრეს შეცდომათა გასწორება.

გვ. 3. სვ. 3 სტრ. 3: თქვესმეტი.

იქვე — სტრ. 4: კომლზედ.